

Luonnos lausuntokierrokselle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ydinenergiain ja turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ydinenergialakia ja turvallisuusselvityslakia. Ydinenergialakiin ehdotetaan tehtäväksi turvahenkilöiden toimivaltuuksia, voimakeinojen käyttöoikeuksia, voimankäyttövälineitä, turvahenkilöiden käytön ajallista ulottuvuutta ja turvaohjesääntöä koskevia täsmennyksiä ja lisäyksiä. Lakiin ehdotetaan nostettavaksi lakia alemmalla tasolla säädetyt turvajärjestelyjä koskevat säännökset, jotka perustuslain mukaan on annettava lailla. Tällaisia ovat muun muassa henkilöturvallisuusselvityksiä ja turvahenkilön kelpoisuusvaatimuksia koskevat säännökset.

Lakiin ehdotetaan kokonaan uusina lisättäväksi säännökset turvahenkilöiden ja valvomohenkilöstön terveystarkastuksista ja terveystarkastukseen liittyvästä lääkärin ja muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta. Uusia olisivat myös lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjuntaan ydinvoimalaitoksilla liittyvät toimivaltuussäännökset. Ehdotusten tarkoituksena on ydinenergian käytön turvallisuuden parantaminen.

Lakiin ehdotetaan muutettavaksi ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitysten toimittamista koskevaa menettelyä. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi ydinlaitosten lupahakemusten kuulutuksia koskevia säännöksiä.

Turvallisuusselvityslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että turvallisuusselvityksiä voitaisiin jatkossa tehdä myös niissä tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole fyysistä pääsyä ydinlaitokseen tai sen rakentamisalueelle, mutta hänellä on muutoin pääsy ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä koskevaan tietoon.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 NYKYTILA.....	4
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö.....	4
Yleistä.....	4
Ruotsi.....	5
Iso-Britannia.....	5
Kanada.....	6
Belgia.....	6
1.3 Nykytilan arviointi.....	6
Yleistä.....	6
Perustuslaista johtuvat muutostarpeet.....	6
Muut muutostarpeet.....	7
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	9
2.1 Tavoitteet.....	9
2.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	9
2.3 Keskeiset ehdotukset.....	10
Turvahenkilöt.....	10
Turvaohjesääntö.....	11
Lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttuminen.....	11
Lääkärintarkastukset ja lääkärin ja muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus.....	11
2.4 Täytäntöönpano.....	12
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	12
3.1 Yleistä.....	12
3.2 Taloudelliset vaikutukset.....	12
3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	13
3.4 Ympäristövaikutukset.....	13
3.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	13
4 ASIAN VALMISTELU.....	14
4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	14
4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	14
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	15
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	15
1.1 Ydinenergialaki.....	15
1.2 Turvallisuusselvityslaki.....	24
2 VOIMAANTULO.....	24
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	24
Ydinlaitosten turvajärjestelyjen suhteesta perustuslakiin yleisesti.....	24
Turvallisuusselvitykset.....	25
Turvahenkilöitä koskeva sääntely.....	25
Lennokkien ja miehittämättömien ilmailualusten kulkuun puuttuminen.....	27
Terveystarkastus ja lääkärin ilmoitusoikeus.....	27
LAKIEHDOTUKSET.....	29
ydinenergialain muuttamisesta.....	29

turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta.....	35
LIITTEET	36
RINNAKKAISTEKSTIT	36
ydinenergiain lain muuttamisesta.....	36
turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta.....	46

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Ydinenergilaki (990/1987) tuli voimaan 1.3.1988. Laki sisältää ydinenergian käyttöä koskevat säännökset, joihin kuuluvat säännökset ydinenergian käytön turvajärjestelyistä. Lakia täsmen­ tävät säännökset on annettu ydinenergia-asetuksella (161/1988) ja lisäksi turvajärjestelyistä sää­ detään Säteilyturvakeskuksen ydinenergian käytön turvajärjestelyjä koskevassa määräyksessä (STUK Y/3/2016) sekä Säteilyturvakeskuksen ydinlaitoksia koskevissa ohjeissa (YVL-ohjeet) YVL A.11 Ydinlaitoksen turvajärjestelyt ja YVL A.12 Ydinlaitoksen tietoturvallisuuden hal­ linta. Määräyksellä STUK Y/3/2016 korvattiin ydinenergian käytön turvajärjestelyistä annettu valtioneuvoston asetus (734/2008), jolla puolestaan kumottiin ydinvoimalaitosten turvajärjeste­ lyjä koskevista yleisistä vaatimuksista annettu valtioneuvoston päätös (396/1991).

Ydinenergian käytön turvajärjestelyjä on uudistettu kokonaisuutena edellisen kerran vuonna 2008 lailla 342/2008 (HE 117/2007 vp). Ydinenergilakiin lisättiin tässä yhteydessä turvajär­ jestyjen suunnittelun periaatteet sekä voimakeinojen käytön oikeutusperusteet. Samalla sää­ dettiin ydinlaitosten turvavalvonnasta ja siihen kuuluvista tarkastusmenettelyistä ja valtuuk­ sista. Lakiin lisättiin myös säännös ydinenergian käytön turvajärjestelyjä koskevasta neuvotte­ lukunnasta eli ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnasta.

Ydinenergilainsäädäntö ei nykyisellään kaikilta osin täytä perustuslain vaatimuksia. Ydinener­ gialaki tuli voimaan ennen nykyisen perustuslain voimaantuloa eikä lakia ole kokonaisuudes­ saan uudistettu vastaamaan perustuslain asettamia vaatimuksia. Perustuslain 80 §:n mukaan yk­ silön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan, on säädettävä lailla. Perustuslaissa muun muassa edellytetään, että henki­ lökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua ilman laissa säädettyä perustetta, mikä liittyy olennaisesti turvahenkilöiden toimivaltuuksiin. Perustuslain 80 §:ssä säädetään myös lainsää­ däntövallan siirtämisestä ministeriöille ja muille viranomaisille. Lainsäädäntövaltaa siirrettä­ essä valtuutussäännösten on oltava täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Edellä kuvattuja perustuslain vaatimuksia suhteessa ydinenergilain turvajärjestelyjä koskeviin säännöksiin selvitetään tar­ kemmin nykytilan arviointia ja suhdetta perustuslakiin koskevassa jaksossa.

Kuulutuksista on tähän saakka säädetty laissa julkisista kuulutuksista (34/1925). Lakia on eh­ dotettu kumottavaksi hallituksen esityksellä HE xx/2018 vp, jolla myös lisättäisiin kuulutuksia koskevat yleissäännökset hallintolakiin (434/2003). Ydinenergilaki sisältää myös kuulutuksia koskevan säännöksen lupakäsittelyn yhteydessä. Sääntelyä on tarpeen tarkastaa yhdenmukai­ suuden varmistamiseksi yleislainsäädännön kanssa

1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö

Yleistä

Ydinenergian käytön turvajärjestelyjen varmistamisen periaatteista määrätään ydinalan turva­ järjestelyjä koskevassa, Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) alaisessa vuonna 1958 perustetun Kansainvälisen atomienergiajärjestön (International Atomic Energy Agency, IAEA) puitteissa laaditussa Ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevassa yleissopimuksessa (Convention on the Physical Protection of Nuclear Material, CPPNM), joka tuli voimaan Suomessa 1989 (Sops 72/1989). Sopimuksen muutos (Sops 20/2016) tuli Suomessa voimaan 8.5.2016 sen jälkeen, kun vaadittu määrä IAEA:n jäsenvaltioita oli ratifioinut tai hyväksynyt sopimuksen muutoksen.

Sopimuksen muutos laajensi sopimuksen soveltamisalaa kansainvälisten ydinaineiden kuljetusten lisäksi kansalliseen rauhanomaiseen ydinenergian käyttöön. Sopimuksen mukaan jäsenvaltio vastaa sopimuksen soveltamisalan mukaisista turvajärjestelyistä (Fundamental Principle A) ja siihen liittyvästä tarpeellisesta kansallisesta lainsäädännöstä (Fundamental Principle C) turvajärjestelyjen toteuttamiseksi.

YK:n turvallisuusneuvoston terrorismin vastaisissa päätöslauselmissa 1373 (International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, 2001) ja 1540 (Non-proliferation of weapons of mass destruction, 2004) asetetaan vaatimuksia, jotka velvoittavat jäsenvaltioita kehittämään lainsäädäntöään sekä lisäämään kansainvälistä yhteistyötä joukkotuhoaseiden ja niissä käytettävien aineiden, ydinaineet mukaan lukien, leviämisen ja terrorismin estämiseksi sekä kehittämään ja ylläpitämään tehokkaita turvajärjestelyjä edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevan yleissopimuksen muutos velvoittaa sopimuksen jäsenvaltioilta toimenpiteitä rauhanomaisen ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta toiminnalta. Koska toimintaan liittyvä lainvastaisen toiminnan uhka ja sen tasot sekä kansalliset lainsäädännöt koskien poliisitoimintaa ja yksityistä turva-alaa vaihtelevat maittain, yhtenevää järjestelmää ei kansainvälisesti ole käytössä. Lähestymistapa riippuu käytettävissä olevien resurssien lisäksi myös lainvastaista toimintaa vastaan tarvittavista yksityisen turva-alan ja viranomaisten vasteajoista, jotka erityisesti maantieteellisesti isoissa maissa voivat olla haasteellisia. Seuraavassa esitetään joidenkin maiden käytössä olevia turvajärjestelyjen peruslähtökohtia.

Ruotsi

Ruotsin ydinenergian käytön turvajärjestelyjä koskevissa säännöksissä edellytetään ydinvoimalaitoksen luvanhaltijalta turvaorganisaatiota, joka vastaa turvajärjestelyistä. Turvaorganisaatio koostuu yksityisen turva-alan henkilöstöstä, joka on varustettu ja koulutettu toimimaan kyseisissä tehtävissä kansallisen suunnitteluperusteuhkan mukaista toimintaa vastaan. Suunnittelu-perusteuhkalla tarkoitetaan kansallista kuvausta ydinenergian käyttöön kohdistuvaan, lainvastaiseen toimintaan mahdollisesti ryhtyvän henkilön tai ryhmän kyvyistä, tavoitteista, motivaatiosta ja käytettävistä varusteista. Viime vuosina Ruotsi on lähentynyt suomalaista mallia, jossa yksityisen turva-alan ammattilaiset on varustettu rajoitetusti muun muassa ampuma-asein vastaamaan tähän uhkaan. Uhkatilanteen havaitsemisen jälkeen poliisi hälytetään paikalle, jolloin edellä mainitut tahot toimivat yhteistyössä uhkan torjumiseksi. Toimintamalli vastaa periaatteiltaan suomalaista käytäntöä ja perustuu tiettyihin vasteaikoihin, joissa luvanhaltijan on kyettävä torjumaan ja hidastamaan lainvastaista toimintaa, kunnes riittävä määrä poliisin resursseja on saatu paikalle.

Iso-Britannia

Isossa-Britanniassa ydinvoimalaitoksilla toimii oma poliisilaitos, joka vastaa uhkatilanteesta tarvittavasta vasteesta. Tätä toimintaa varten poliisilaitoksella on ympärivuorokautinen valmius, joka on varustettu ja koulutettu toimimaan kyseisessä uhkatilanteissa ensivasteena. Poliisilaitoksella on toimintakyky myös vaativiin tilanteisiin, joissa tarvitaan erityiskoulutettuja ja -varustettuja poliisimiehiä. Kyseessä olevat poliisikonstaapelit eivät työskentele ydinvoimalaitoksen ulkopuolella eikä heillä ole esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito- ja valvontatehtäviä voimalaitoksen ulkopuolella muutoin kuin ydinainekuljetuksissa. Koska kyse on poliisimiehistä, he toimivat virkavastuulla ja poliisin toimivaltuuksin. Toimintamallin kustannuksista vastaavat luvanhaltijat.

Kanada

Kanadassa maantieteelliset etäisyydet aiheuttavat haasteen poliisiviranomaisen vasteelle. Kanadassa ydinvoimalaitoksen luvanhaltijan turvaorganisaatio on koulutettu ja varustettu vastaamaan suunnitteluperusteuhkassa oleviin uhkiin itsenäisesti, joskin luvanhaltija ilmoittaa uhkatilanteesta sen havaittuaan poliisille. Luvanhaltijan turvaorganisaatio on resursoitu, koulutettu ja varustettu samalle tasolle poliisin kansallisten erityisryhmien kanssa. Heillä on myös toimialueellaan tehtäviin liittyvät toimivaltuudet. Tämä on luvanhaltijan kannalta suuria kustannuksia aiheuttava ratkaisu, mutta perustuu kansallisiin vaatimuksiin ja lainsäädäntöön.

Belgia

Belgiassa menettelytapoja on muutettu hiljattain kansallisen uhkatason kasvamisen myötä. Nykymenttelyssä ydinvoimalaitoksissa toimii Ison-Britannian mallin mukaisesti laitospaikalle asetettu poliisi, jonka kouluttamiseen ovat osallistuneet myös säteilyturvallisuusviranomaiset. Kyseisen poliisiyksikön poliisimiehet toimivat uhkatilanteissa ensivasteena, kunnes kansallisen poliisin (Federal police) erityiskoulutetut poliisimiehet saapuvat paikalle.

Esitetyt esimerkit kuvastavat turvajärjestelyjen ja kansallisen uhkatilanteen sekä maantieteellisten vaikutusten sekä kansallisen poliisiviranomaisen toteuttaman vasteajan merkitystä vaatimuksille, eivätkä eri maiden käyttämät järjestelmät siksi ole suoraan vertailukelpoisia keskenään. Suomessa luvanhaltijoiden ja turvallisuusviranomaisten pitkään jatkunut yhteistyö on mahdollistanut kansallisen mallin rakentamisen, jolla lainvastaiseen uhkaan voidaan tehokkaasti vastata. Tämä on myös tunnustettu hyvänä käytäntönä IAEA:n toteuttaman kansainvälisen arviointiryhmän turvajärjestelyjä koskevassa arviointiraportissa vuonna 2012. Toiminnan ylläpitäminen ja muuttuviin turvallisuusuhkiin vastaaminen edellyttää kuitenkin ehdotettujen lakimuutosten toteuttamista sen varmistamiseksi, että edellytykset tehokkaille turvajärjestelyille ovat jatkossakin olemassa.

1.3 Nykytilan arviointi

Yleistä

Ydinenergialakia on muutettu sen voimassaolon aikana lukuisia kertoja, ja ydinenergian käyttöä koskevaa sääntelykokonaisuutta on kehitetty jatkuvasti lähes 30 vuoden ajan. Muutoksilla on ajantasaistettu lakia tai ne ovat liittyneet kansallisen tai kansainvälisen sääntely-ympäristön kehittymiseen. Viimeisimmän kerran ydinenergialakia muutettiin lailla 905/2017, jolloin lakiin muun muassa lisättiin ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskeva uusi 20 a §. Turvajärjestelyjä koskevia muutoksia lakiin on tehty perusteellisemmin vuonna 2008 ja säännöksiä on täsmennetty vuonna 2011.

Perustuslaista johtuvat muutostarpeet

Edellä on todettu, että ydinenergialain turvajärjestelyjä koskevaa sääntelyä olisi täsmennettävä, jotta se täyttäisi paremmin perustuslain edellyttämät vaatimukset. Ydinenergialaissa ei tällä hetkellä määritellä turvaorganisaation ja turvahenkilöiden käyttöä koskevan luvanhaltijan velvoitteen alkamis- ja päättymisajankohtaa. Asialla on merkitystä, koska turvahenkilöillä on rajoitetulla alueella merkittäviä toimivaltuuksia, joilla voidaan puuttua henkilöiden oikeuksiin. Toimivaltuuksien käyttö edellyttää tarkkarajaista säännöstä myös ajallisen ulottuvuuden osalta. Tällä on merkitystä myös turvahenkilön ja luvanhaltijan oikeusturvan sekä oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta. Esityksessä ehdotetaan turvahenkilöiden käytön ajallisesta ulottuvuudesta säättämistä.

Turvahenkilön kelpoisuusvaatimuksista ei ole tällä hetkellä säädetty lain tasolla. Koska turvahenkilö käyttää rajoitetulla alueella merkittäviä toimivaltuuksia, on oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien turvaamisen kannalta perusteltua, että koulutusvaatimuksista säädetään laissa. Myös perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on katsottu, että koulutuksen tarve korostuu, jos toimivaltuuksiin sisältyy oikeus käyttää voimankäyttövälineitä (PeVL 20/2001 vp ja PeVL 70/2002 vp). Tällä hetkellä koulutusvaatimuksista on täsmällisimmin määrätty Säteilyturvakeskuksen määräyksessä STUK Y/3/2016.

Voimassa olevassa ydinenergialaissa säädetään ydinenergian käytön turvajärjestelyistä vastaavien turvahenkilöiden voimakeinojen käyttöoikeudesta laissa säädettyjä turvaamistehtäviä suoritettaessa. Voimakeinojen käyttöoikeutta koskevassa lainkohdassa viitataan yleisesti turvaamistehtäviin, joita ei kuitenkaan tarkemmin määritellä muuten kuin turvavalvontaan liittyvien turvatarkastusten ja päihdetestien osalta. Edelleen voimakeinoja koskevassa lainkohdassa säädetään muita toimivaltuuksia, kuten pääsyn estäminen ja kiinniottaminen voimakeinoja käyttämällä. Laissa ei kuitenkaan ole täsmällisiä ja tarkkarajaisia säännöksiä turvaamistoimenpiteistä, joissa toimivaltuuksia saisi käyttää. Laissa ei ole myöskään määritelty niitä voimakeinojen käytön välineitä, joita turvahenkilöillä on turvaamistehtävissä oikeus käyttää. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan lainsäädäntöön on aiheellista ottaa mukaan säännökset sallituista voimankäyttövälineistä. Nykytilannetta ei siten voida pitää tyydyttävänä eri osapuolten oikeusturvan kannalta. Myös turvahenkilön oikeudesta pitää mukana koiraa tulee säätää lailla.

Toimivaltuudesta estää henkilön osallistuminen ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen ei ole säännöksiä voimassaolevassa laissa. Turvahenkilöiden tehtävänä on turvata myös ydinaineen ja ydinjätteiden kuljetukset, minkä vuoksi arvioidaan tarpeelliseksi laajentaa toimivaltuuksia myös kuljetuksiin esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa kuljetukseen osallistuva henkilö on päihähtynyt.

Nykyisessä Säteilyturvakeskuksen määräyksessä STUK Y/3/2016 määrätään velvoitteesta tehdä turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaiset henkilöturvallisuusselvitykset ydinlaitoksella työskenteleville sekä ydinmateriaalin ja ydinjätteen käsittelyyn ja kuljetukseen osallistuville henkilöille. Tästä velvoitteesta olisi säädettävä perustuslain 80 §:n mukaisesti laissa. Velvoitteesta säädettäisiin sen mukaisesti kuin turvallisuusselvityslain mahdollistaa selvitysten tekemisen.

Muut muutostarpeet

Ydinlaitosten turvahenkilöiden tehtävät ovat yksityistä turvallisuusvalvontaa. Tästä syystä on nähty tarpeelliseksi, että turvahenkilöitä koskevaa sääntelyä yhdenmukaistetaan tietyiltä osin vastaamaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) vartijoista annettuja säännöksiä. Tällä hetkellä ydinenergialaissa ei esimerkiksi ole säännöksiä turvahenkilön pukeutumisesta, vaan käytettävää asua koskevat tiedot on esitetty luvanhaltijan ohjeistossa. Turvahenkilön asusta on tarpeen säätää laissa, jotta turvahenkilön toimenpiteiden kohteeksi joutuva henkilö tietää toimenpiteen suorittajan olevan turvahenkilö ja käyttävän ydinenergialaissa säädettyjä toimivaltuuksia. Muita lainsäädännön yhdenmukaistamistarpeesta johtuvia säännöksiä olisivat voimakeinojen käytön tilanteessa toimenpiteen perusteen ilmoittaminen ja tapahtumailmoituksen tekeminen, joista ei ole tällä hetkellä säännöksiä ydinenergialaissa.

Turvaohjesääntöä koskevan lainkohdan muuttamisen tavoitteena on aiempaa täsmällisempi sisällön määrittäminen, mikä on perusteltua julkisuusperiaatteen kannalta, koska kyseinen asiakirja on julkisuuslain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 7 kohdan perusteella salassa pidettävä, mutta sillä on yhteiskunnallisesti merkitystä ydinenergian käytön turvaamisessa lainvastaiselta

ja ydinturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta. Myös turvaohjesäännön hyväksymistä ja muuttamista koskevia säännöksiä on katsottu tarpeelliseksi täsmentää.

Lennoikkien ja miehittämättömien ilma-alusten määrä on kasvanut sekä Suomessa että kansainvälisesti. Niitä on myös käytetty lainvastaisessa toiminnassa etenkin kriisialueilla. Ydinvoimalaitosten läheisyydessä lennokkeja ja miehittämättömiä ilma-aluksia on havaittu useissa Euroopan maissa, myös Suomessa. Teknologian nopea kehitys mahdollistaa myös yleisesti saatavilla olevien lennoikkien hyötykuorman kasvamisen. Tämä kehityskulku jatkuu tulevaisuudessakin ja muodostaa uudenlaisen uhkan ydinenergian käytölle. Ydinvoimalaitosten yläpuolelle asetettu lentokieltoalue koskee myös lennokkeja ja miehittämättömiä ilma-aluksia, mutta toimivaltuudet niihin vaikuttamiseksi ydin- ja säteilyturvallisuuden varmistamiseksi puuttuvat.

Kansallisesti ja kansainvälisesti ydinenergian käytön turvajärjestelyissä on kiinnitetty erityishuomiota sisältäpäin tulevaan uhkaan, joka voi aiheutua luvanhaltijan oman henkilöstön toimenpiteistä (ns. insider-uhka). Tämän uhkan taustalla voi olla tahallisen, lainvastaiseen toimintaan ryhtyvän henkilön tietoisin ja harkitun päätöksen lisäksi myös terveydelliset ongelmat tai toimiminen vastoin ohjeita kiristyksen tai pakon alaisena. Uhkan torjumiseksi on tähän mennessä toteutettu erilaisia toimenpiteitä, kuten niin sanottu kahden henkilön sääntö, jonka mukaan esimerkiksi tiettyyn ydinaineita sisältävään tilaan kulku edellyttää vähintään kahta henkilöä. Kuitenkaan tietyissä työtehtävissä käytettävissä olevat toimenpiteet eivät ole riittävät ydinenergian käytön turvaamiseksi. Esimerkiksi ilmailulain (864/2014) 50 §:ssä ja ampuma-asetlain (1/1998) 114 §:ssä säädetään lääkärin oikeudesta ilmoittaa viranomaiselle henkilön terveydentilasta salassapitosäännösten estämättä, jos tämä perustellusta syystä katsoo henkilöstä olevan vaaraa liikenteelle tai henkilöä katsotaan sopimattomaksi pitämään hallussa ampuma-asetta. Vastaavanlaisen ilmoituksen tekemisen mahdollisuus on katsottu tarpeelliseksi myös ydinlaitosten turvallisen toiminnan kannalta keskeisten henkilöiden osalta.

Ydinlaitosten käytöstä poistamista koskevaa suunnitelman päivitysten toimittamista Säteilyturvakeskukseen voidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaan pitää ongelmallisena. Säännöstä muutettiin edellisen kerran lailla 905/2017 (HE 93/2017 vp). Jälkikäteen arvioinnin yhteydessä havaittiin tarve muuttaa vastaanottavaa viranomaista takaisin työ- ja elinkeinoministeriöksi. Käytöstä poistamista koskeva suunnitelma toimii keskeisenä asiakirjana työ- ja elinkeinoministeriössä vuosittain tehtävässä ydinjätehuollon kustannuksen vastuumäärien arvioinnissa. Mikäli asiakirja toimitetaan Säteilyturvakeskukseen, sen käyttö vastuumäärän arviointia koskevan päätöksenteon pohjalla hankaloituu tarpeettomasti. Säteilyturvakeskus käsittelee vastaavaa asiakirjaa ydinlaitosten lupahakemuksen yhteydessä tehtävän turvallisuusarvion osana, mutta ensimmäisen käyttöluvan myöntämisen ja käytöstäpoistoluvan välisenä ajanjaksona, mikä on noin 60 vuotta, suunnitelman päivitys on tarpeen toimittaa työ- ja elinkeinoministeriöön.

Kuulutuksia koskevan sääntelyä on ehdotettu muutettavaksi HE xx/2018 vp. Ydinenergiain 23 §:n kuulutuksia koskeva säännös on tarpeen tarkastaa yhdenmukaiseksi yleislainsäädännön kanssa.

Turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) suppean henkilöturvallisuusselvityksen tekemisen edellytykset ovat nykyisellään puutteelliset erityisesti laitoksen suunnittelu- ja rakentamisvaiheita ajatellen. Laitoksen suunnitteluun ja rakentamiseen osallistuu paljon henkilöitä, joilla ei ole tehtäviensä luonteen vuoksi tarvetta fyysisesti vierailta ydinlaitoksen rakentamisalueella, mutta joilla on kuitenkin muutoin pääsy laitoksen turvallisuuteen vaikuttavaan tietoon. Voimassa oleva säännös turvallisuusselvityksistä asettaa turvallisuusselvityksen tekemisen edellytykseksi fyysisen pääsyn laitosalueelle tai rakentamisalueelle. Turvallisuuden kannalta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, että turvallisuusselvitysten tekemistä ei sidottaisi yksinomaan ydinlaitos-

alueelle tai rakentamisalueelle pääsyyn, vaan turvallisuusselvityksiä voitaisiin tehdä myös sellaisista henkilöistä, joilla on muilla tavoin työtehtäviensä vuoksi pääsy turvallisuuden kannalta olennaiseen tietoon.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Ydinenergialain turvajärjestelysääntelyllä pyritään suojelemaan yhteiskuntaa ydinenergian käyttöön kohdistuvalta lainvastaiselta ja toimintaa vaarantavalta luvattomalta toiminnalta. Ydinenergian käyttöön liittyy riski ydinvahingosta, jonka vaikutukset voivat olla erittäin vakavia, laajoja ja pitkäkestoisia. Esityksen keskeisenä tavoitteena on täsmentää turvajärjestelyihin liittyviä säännöksiä ottaen huomioon erityisesti perustuslain vaatimukset sekä muun turvallisuusalan lainsäädännön. Esityksen keskeisenä tavoitteena on parantaa perustuslaissa turvattujen oikeuksien, kuten henkilökohtaisen koskemattomuuden ja oikeusturvan, toteutumista turvallisuutta koskevia säännöksiä täsmentämällä.

Toinen keskeinen tavoite on parantaa ydin- ja säteilyturvallisuutta vastaamalla uusiin tunnistettuihin turvallisuusuhkiin, joihin puuttumiseksi ja torjumiseksi ei nykytilanteessa ole säädettyjä toimivaltuuksia.

2.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Valmistelun aikana turvahenkilöitä koskevan sääntelyn osalta on laajasti pohdittu vaihtoehtoja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain ja ydinenergialain turvajärjestelyjä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi muun muassa voimankäyttövälineiden osalta. Säännösten yhdenmukaistamiseen on pyritty niiltä osin, kuin se on katsottu eri toimivaltuuskykyiset ja toiminnan erityispiirteet huomioon ottaen mahdolliseksi.

Ydinlaitoksilla käytettäviä ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettuja vartijoista erillisiä turvahenkilöitä tarvitaan ydinenergian käytön suojaamiseksi lainvastaiselta ja muulta turvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta, koska yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa vartijoille säädetty toimivaltuudet eivät ole riittävät ydinenergian käytön suojaamiseksi ydinlaitoksen elinkaaren ja sen toimintaan liittyvien kuljetusten eri vaiheissa. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaisilla vartijoilla ei ole esimerkiksi oikeutta tehdä päihdetestejä tai tarpeen vaatiessa poistaa estettä voimakeinoja käyttämällä. Nämä toimivaltuudet ovat kuitenkin tarpeen ydinlaitoksen turvahenkilöille.

Muilta osin turvahenkilöitä ja turvahenkilöiden toimivaltuuksia koskevat sääntelyvaihtoehdot ovat vähäiset johtuen perustuslain asettamista reunaehdoista ja perustuslakivaliokunnan tulkinta-käytännöstä.

Lennokkeja ja miehittämättömiä ilma-aluksia koskevan sääntelyn vaihtoehtoja arvioitaessa on pyritty mahdollisimman yhdenmukaiseen sääntelyyn muiden vastaavan kaltaisten säännösten kanssa. Esitys on rajattu koskemaan vain ydinvoimalaitoksia, koska lainvastaisen toiminnan seuraukset voivat näissä ydinlaitoksissa olla yhteiskunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävät.

Myös lääkärin ilmoitusoikeutta koskevan säännöksen vaihtoehtoja on arvioitu monelta kannalta. Esimerkiksi ilmailulainsäädännössä säädetään kaksiportaisesta järjestelmästä siten, että joissain vakavissa tilanteissa lääkäriellä on velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle henkilön terveydentilasta ja muutoin lääkäriellä on oikeus harkintaansa perustuen ilmoittaa, mikäli tämä epäilee henkilön olevan terveydentilansa puolesta sopimaton työtehtäviinsä.

Sääntelykeinoa valittaessa esillä on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja myös sen suhteen, kenelle lääkäri voi ilmoituksen tehdä. Lähtökohtaisesti arkaluonteisten tietojen luovutus ilman henkilön suostumusta voidaan tehdä vain viranomaiselle. Esityksen valmistelussa on kuitenkin arvioitu, että kiireellisessä tilanteessa, joissa on tarvetta välittömille toimenpiteille esimerkiksi kulkuoikeuksien estämiseksi, riittävän nopea reagointikyky on ainoastaan luvanhaltijalla. Kyse olisi tältä osin muutoinkin luvanhaltijalle uskotun julkisen hallintotehtävän hoitamisesta turvallisuuden varmistamiseksi voimalaitosalueella. Rajaus on kuitenkin tehty kohdistumaan välittömiin toimenpiteisiin ja ilmoitus tulee tehdä luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle, jonka Säteilyturvakeskus hyväksyy tehtäviinsä erillisen hyväksyntäprosessin kautta. Ydinenergialain 9 §:ssä säädetään, että luvanhaltijalla on velvollisuus huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta, eikä tätä velvollisuutta voida siirtää toiselle. Ilmoitus tehtäisiin samalla myös valvoville viranomaisille, joka turvahenkilöitä koskevassa tilanteessa olisi poliisi ja ohjaajien tilanteessa Säteilyturvakeskus.

2.3 Keskeiset ehdotukset

Lain 3 §:ssä määriteltyä turvajärjestelyjen määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että turva-järjestelyillä tarkoitetaan ydinenergian käytön turvaamista myös muulta ydinturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta laittoman toiminnan lisäksi. Vastaava määritelmä lisättäisiin myös lain 7 §:ään, jossa määritellään turva- ja valmiusjärjestelyjen ja muihin niihin verrattavien järjestelyjen yleiset periaatteet.

Luvanhaltijan velvollisuudesta varmistaa palvelukseen tai toimeksiantosuhteeseen ottamansa henkilön nuhteettomuudesta ja luotettavuudesta ehdotetaan otettavaksi säännös lain tasolle. Lisäksi ehdotetaan laajennettavaksi turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) suppean turvallisuusselvityksen alaa siten, että turvallisuusselvityksiä voitaisiin tehdä myös sellaisille henkilöille, joilla ei ole pääsyä ydinlaitokselle tai sen rakentamisalueelle, mutta joilla on pääsy tietoon laitoksen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä esimerkiksi laitoksen rakentamis- tai suunnitteluvaiheissa.

Turvahenkilöt

Turvahenkilöiden käytön ajallisesta ulottuvuudesta ehdotetaan säädettäväksi siten, että turvahenkilöitä on käytettävä laitosalueella siitä lähtien, kun ydinlaitokselle on myönnetty rakentamislupa ja siihen asti, kun ydinaineet ja ydinjätteet on viety pois laitokselta tai pysyvästi loppusijoitettu laitosalueelle.

Turvahenkilöiden kelpoisuusvaatimuksista ehdotetaan säännöksiä lain tasolle. Ehdotuksen mukaan turvahenkilöllä tulisi olla yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 10 §:ssä tarkoitettu vartijan hyväksyntä. Henkilöllä tulisi olla myös tarpeellinen koulutus voimakeinojen käytön oikeutuksen perusteisiin ja voimankäyttövälineiden käyttöön. Turvahenkilöllä tulisi lisäksi olla riittävä koulutus ja perehtyneisyys turvattavan kohteen erityisolosuhteisiin.

Turvahenkilöiden toimivaltuuksista ehdotetaan säädettäväksi tyhjentävästi ja aikaisempaa täsmällisemmin. Lakiehdotuksen 7 n §:ssä luetellaan ne oikeudet, joita turvahenkilöllä on ydinenergian käytön turvaamiseksi. Nämä oikeudet liittyvät turvahenkilöiden oikeuksiin puuttua henkilöiden kulkuun esimerkiksi ottamalla henkilö kiinni ja poistamalla henkilö alueelta, tehdä turvatarkastuksia ja päihdetestauksia ja pitää koira mukanaan. Uutena lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset turvahenkilön oikeudesta estää henkilön osallistuminen tai puuttuminen ydinaineiden tai ydinjätteen kuljetukseen. Toimivaltuuksien käyttö on rajattu ydinlaitoksen alueelle ja ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksiin.

Turvahenkilöiden voimakeinojen käytöstä ja voimankäyttövälineistä ehdotetaan säädettäväksi aikaisempaa täsmällisemmin ehdotuksen 7 t ja 7 u §:ssä. Kiinni otetut henkilöt ja takavarikoidut esineet tai aineet tulisi viipymättä luovuttaa poliisille. Voimankäyttötilanteista tulisi laatia tapahtumailmoitus siten kuin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädetään. Turvahenkilölle sallitut voimankäyttövälineet olisivat ampuma-aselaisissa (1/1998) tarkoitettu ampuma-ase ja kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka. Lisäksi voitaisiin hyväksyä muita ampuma-asetta lievempiä voimankäyttövälineitä, jos väline katsotaan perustelluksi ydinenergian ja säteilyn käytön turvaamiseksi.

Turvaohjesääntö

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi aiempaa täsmällisemmin luvanhaltijan laatiman turvaohjesäännön sisällöstä. Tällä menettelyllä halutaan varmistaa turvaohjesääntöjen yhdenmukaisuus eri ydinlaitoksilla, jolloin myös yhteistyö erityisesti poliisiviranomaisen kanssa on selkeytetty nykyisestä. Ehdotus sisältää säännökset myös turvaohjesäännön hyväksynnän edellytyksistä ja turvaohjesäännön muuttamisesta. Säteilyturvakeskus voisi edellyttää turvaohjesäännön muuttamista, jos ydinlaitosten turvajärjestelyjen yhdenmukaisuus tai ydin- tai säteilyturvallisuuden varmistaminen sitä edellyttää. Turvaohjesäännön ja sen muutosten hyväksymisen yhteydessä hyväksytään muun muassa laitoksilla sallitut voimankäyttövälineet.

Lennoikkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttuminen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi turvahenkilöiden oikeudesta puuttua lennoikkien ja miehittämättömien ilma-alusten käyttöön ydinvoimalaitosalueen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella, jolle on asetettu lentokielto. Sekä puolustus- että poliisihallinnossa on esitetty vastaavatyypisiä toimivaltuuksia kyseessä olevien toimialojen viranomaisille. Ydinvoimalaitosten etäisen sijainnin vuoksi turvautuminen turvallisuusviranomaisiin nopeastikin havaituissa turvallisuusuhkissa ei ole aina mahdollista, mikäli ennakkotietoa lennokki- tai miehittämättömän ilma-alusten uhkasta ei ole.

Lääkärintarkastukset ja lääkärin ja muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus

Turvahenkilöille ja laitoksen valvomohenkilöstölle ehdotetaan säädettäväksi velvollisuus osallistua vuosittain työterveyslääkärin tekemiin tarkastuksiin. Tarkastuksilla varmistettaisiin näiden turvallisuuden kannalta keskeisten henkilöiden soveltuminen tehtäviinsä terveydentilansa puolesta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi terveydenhuollon ammattihenkilölle oikeus ilmoittaa salassa-pitosäännösten estämättä luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle sekä turvahenkilöiden tilanteessa poliisille ja valvomossa työskentelevän henkilön tilanteessa Säteilyturvakeskukselle, mikäli hän perustellusta syystä katsoo, että henkilö ei sovellu hoitamaan tehtäviään tai voi olla vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Ilmoituksessa oleva tieto voisi koskea ainoastaan sitä, että henkilö ei sovellu hoitamaan tehtäväänsä ja mitä lisätoimenpiteitä lääkäri ehdottaa terveydentilan ja siitä aiheutuvien vaikutusten tarkemmaksi selvittämiseksi.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ydinenergiain 7 g §:n 2 momenttia siten, että ydinlaitosten käytöstä poistamista koskevat suunnitelmat toimitetaan Säteilyturvakeskuksen sijaan työ- ja elinkeinoministeriölle. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lain 23 §:ää yhdenmukaiseksi kuulutuksia koskevan yleislainsäädännön kanssa.

2.4 Täytäntöönpano

Täytäntöönpano toteutetaan suurelta osin osana turvahenkilöiden tavanomaista kouluttamista. Säädosmuutoksista tullaan tiedottamaan ja tarvittaessa kouluttamaan niitä tahoja, joita asia erityisesti koskee.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Yleistä

Kokonaisuutena arvioiden lakiin ehdotettujen muutosten vaikutukset ovat käytännössä vähäisiä. Esityksessä pääosin täsmennetään voimassa olevaa lainsäädäntöä ja tuodaan joitain määräyksessä olevia säännöksiä lakiin. Muutokset siten pääasiassa vahvistavat jo olemassa olevaa käytäntöä. Esimerkiksi turvaohjesäädäntöä koskeva muutos käytännössä vain vahvistaa nykyisen käytännön lain tasolla.

3.2 Taloudelliset vaikutukset

Esityksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat keskeisesti ydinvoimalaitosten ja ydinlaitosten käyttö- ja rakentamisluvanhaltijoihin, joita Suomessa on tällä hetkellä kolme (Teollisuuden Voi-ma Oyj, Fortum Power and Heat Oy ja Posiva Oy). Esityksen vaikutukset kohdistuvat siten pieneen joukkoon suuria tai keskisuuria yrityksiä. Lisäksi vaikutukset kohdistuvat jonkin verran yksityisiä turvallisuuspalveluita tarjoaviin yrityksiin niiltä osin kuin laitoksen turvahenkilöitä hankitaan yksityisiä turvallisuuspalveluita tarjoavien yritysten kautta. Käytännössä vaikutukset kohdistuvat näistä vain pieneen osaan.

Luvanhaltija vastaa jo nykyisen ydinenergiain mukaisesti ydinenergian käytön turvajärjestelyistä ja sillä on oltava tähän tehtävään koulutettu turvaorganisaatio ja henkilöstö, joka on varustettava asianmukaisesti luvatonta ja lainvastaista toimintaa vastaan. Esitetyt muutokset eivät merkittävästi lisää koulutusvaatimuksia eivätkä siten aiheuta merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Esitetyt muutokset aiheuttavat pienimuotoisen lisäkoulutustarpeen, koska erityisesti toimivaltuuksia koskevat säännökset on koulutettava niitä käyttävälle henkilöstölle. Kokonaisuutena arvioiden tämä tarve voidaan kuitenkin toteuttaa nykyisen, jo nyt edellytetyn koulutusohjelman puitteissa eikä siten edellytä erityistä lisäkoulutusohjelmaa.

Ehdotettu muutos siinä, että turvahenkilöinä voidaan käyttää vain henkilöitä, joilla on voimassa oleva yksityisistä turvallisuuspalveluista annettu laissa tarkoitettu hyväksyntä vartijaksi, ei käytännössä aiheuta juurikaan kustannuksia luvanhaltijoille, koska turvahenkilöt ovat saaneet lähtökohtaisesti vartijan koulutuksen. Ehdotuksen mukaisen hyväksynnän hankkiminen voidaan toteuttaa edellä mainittuja koulutustodistuksia käyttämällä.

Ydinlaitoksen ohjaajia ja turvahenkilöitä koskevan terveystarkastuksen toteuttaminen vuosittain aiheuttaa mahdollisesti jonkin verran taloudellisia vaikutuksia. Luvanhaltijakohtaisesti terveydellisen tilan ja soveltuvuuden selvittäminen koskisi kokonaisuudessaan noin 100-180 henkilöä vuosittain. Käytännössä kuitenkin terveystarkastuksia toteutetaan vuosittain jo nyt, jolloin taloudelliset vaikutukset jäävät hyvin vähäisiksi.

Lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten havaitseminen ja kulkuun puuttuminen edellyttää sekä siihen soveltuvaa välineistöä, että koulutusta. Tästä arvioidaan aiheutuvan kustannuksia luvanhaltijalle. Kustannusten arvioiminen tällä hetkellä on kuitenkin haasteellista, koska ala kehittyy jatkuvasti.

3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ydinenergialain mukaisesti Säteilyturvakeskus vastaa ydinenergian käytön turvajärjestelyjen valvonnasta. Luvanhaltija vastaa turvajärjestelyistä siinä laajuudessa, kuin laissa säädetään. Esi- tetyt ehdotukset eivät muuta tätä lähtökohtaa. Säteilyturvakeskus vahvistaa ydinlaitoksen tur- vaohje-säännön ja pyytää sitä koskevan lausunnon sisäministeriöltä ja ydinalan turvajärjestely- jen neuvottelukunnalta. Esi- tetyt turvaohjesääntöä koskeva muutos yhdenmukaistaa eri luvan- haltijoiden turvaohjesääntöjen sisältöjä, mitä neuvottelukunta on myös aiemmissa turvaohje- sääntöjä koskevissa lausunnoissaan pitänyt tärkeänä.

Esi- tetyt muutokset turvahenkilön kelpoisuudesta koskien vartijan hyväksyntää ei merkittävästi vai- kuta viranomaisvalvontaan. Muutos lähinnä yksinkertaistaisi viranomaisvalvontaa. Säteily- turva-keskuksen tarve valvoa turvahenkilöiden soveltuvuutta tehtävään helpottuisi, koska vaa- timukset olisivat esityksen myötä selkeämpiä. Poliisin työ vartijoiksi hyväksytyjen valvonnassa ei juurikaan lisääntyisi. Poliisi valvoo jo tällä hetkellä yksityisen turva-alan henkilöstöä eikä esityksessä edellytetty vartijakoulutus ja -kortti juurikaan vaikuta tähän valvontaan.

Lääkärintarkastuksia koskevan sääntelyn viranomaisvaikutukset on yleisesti ottaen arvioitava vähäisiksi. Tilanteita, joissa lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö käyttäisi ehdo- tettua ilmoitusoikeutta voidaan Säteilyturvakeskuksen sekä luvanhaltijoiden ja heidän terveys- palveluista vastaavien tahojen kanssa käydyn keskustelun perusteella pitää erittäin harvinaisina. Ilmoituksia varten viranomaisilla olisi oltava käytössään menettelyt ja muut tarvittavat valmiu- det.

Kuulutuksia koskevalla muutoksella on viranomaisten toimintaa keventävä vaikutus, sillä jat- kossa kuulutuksia ei tarvitsisi enää tulostaa ilmoitustauluille vaan kuulutettava aineisto julkais- taisiin ainoastaan verkkosivuilla.

3.4 Ympäristövaikutukset

Ydinenergian käytön turvallisuutta parantavilla toimilla voidaan yleisesti katsoa olevan positiiv- isia vaikutuksia ympäristölle. Turvajärjestelyillä on merkittävä rooli ydin- ja säteilyturvalli- suuden kannalta ja turvallisuuden parantuessa myös riski tahallisesti aiheutetusta ydinonnetto- muudesta pienenee.

3.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Turvahenkilöiden toimivaltuuksien selkeyttämisellä on myönteisiä vaikutuksia oikeusturvan to- teutumisen kannalta. Kun turvahenkilöiden oikeudet ja velvollisuudet ovat selkeästi ilmaistu lainsäädännössä, se on omiaan selkeyttämään eri osapuolien asemaa esimerkiksi voimankäyt- tötilanteissa.

Terveystarkastuksia koskevat säännökset kohdistuvat noin 100—180 voimallaitoksilla työsken- tele-vään henkilöön. Muutoksella on vaikutusta näiden henkilöiden yksityiselämän ja henkilö- tietojen suojaan siinä määrin, että terveydenhuollon ammattihenkilöllä olisi oikeus ilmoittaa heidän terveydentilastaan, ensin asianomaisen henkilön kanssa keskusteltuaan, luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle sekä Säteilyturvakeskukselle tai poliisille siinä tilanteessa, että henki- löstä katsotaan perustellusta syystä olevan vaaraa ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Säännöksen lisääminen lainsäädäntöön saattaa jossain määrin lisätä riskiä sen suhteen, että henkilöt eivät lää- kärintarkastusten yhteydessä riittävästi kerro terveydentilaansa liittyviä seikkoja, mikä saat- taa osaltaan johtaa henkilöiden mahdollisten sairauksien hoitamatta jättämiseen. Lääkärien ja

muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden oikeusturvan voidaan katsoa parantuvan sääntelyllä.

Esityksen työelämään kohdistuvat vaikutukset koskevat turvahenkilöiden kelpoisuusvaatimusten kirjaamista lakiin. Ehdotetuilla säännöksillä ei käytännössä ole merkittäviä vaikutuksia nykyisten turvahenkilöiden koulutustarpeisiin, sillä poikkeuksia lukuun ottamatta turvahenkilöillä jo on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu vartijan koulutus. Toimivaltuuksia koskevien säännösten lisäämisellä lakiin voidaan katsoa olevan työelämän kannalta myönteisiä vaikutuksia toimivaltuuksien selkeytymisen ja sääntelyn yhtenäistymisen myötä. Toimivaltuuksia koskevat muutokset eivät merkittävästi muuttaisi muodostuneita käytäntöjä tai aiheuttaisi merkittäviä lisäkoulutusvaatimuksia.

Turvajärjestelyjä koskevalla sääntelyllä parannetaan ydinlaitosten turvallisuutta, jolla on yleisen turvallisuuden kannalta myönteisiä vaikutuksia. Miehittämättömien ilma-alusten ja lennokkien kulkuun puuttumista koskevalla säännöksellä samoin kuin lääkärintarkastuksia koskevalla säännöksellä pystyttäisiin vastaamaan havaittuihin turvallisuusuhkiin.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Esitys on valmisteltu virkamiestyöryhmässä, jonka jäsenet ovat olleet asiantuntijoita työ- ja elin-keinoministeriöstä sekä Säteilyturvakeskuksesta. Valmistelun aikana järjestettiin keskustelutilaisuus erityisesti lääkärintarkastuksia koskevaan säännökseen liittyen. Tilaisuudessa olivat paikalla voimayhtiöiden edustajien lisäksi myös liikennelääketieteen ja oikeuspsykiatrian asiantuntijat. Valmistelun aikana on käyty keskustelua myös oikeus- ja sisäministeriön kanssa. Saadut ehdotukset ja kommentit otettiin huomioon esityksen valmistelussa.

Turvajärjestelyjä koskevien muutosten valmistelu aloitettiin hallituksen esityksen HE 93/2017 vp valmistelun yhteydessä. Lausuntokierroksella saadun palautteen perusteella valmistelua päätettiin jatkaa omana hankkeenaan, koska perusvalmistelua ehdotusten osalta oli vielä tarvetta jatkaa ja direktiivin edellyttämät muutokset oli aikataulusyistä saatettava voimaan pikaisesti.

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksen 23 §:n muutos liittyy julkisista kuulutuksista annetun lain kumoamista koskevan ja siihen liittyvän hallintolain muutoksen valmisteluun. Ydinenergialain muuttaminen näiltä osin tulisi saattaa samanaikaisesti voimaan kuulutuksia koskevien säädösmuutosten kanssa. Tästä johtuen esityksen HE xx/2018 vp käsittely on otettava huomioon myös tämän esityksen käsittelyssä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Ydinenergialaki

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 6 kohdassa määritellään turvajärjestelyjen käsite.

Momentin 6 kohdassa ehdotetaan täsmennettäväksi turvajärjestelyjen määritelmää. Määritelmään lisättäisiin turvajärjestelyjen tarkoittavan turvaamistoimenpiteitä myös ydinturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta. Määritelmää on tarpeen laajentaa koskemaan myös ydinturvallisuutta vaarantavaa luvatonta toimintaa, kuten turvajärjestelyjen toteuttamiseksi ja ydinturvallisuuden varmistamiseksi annettuja luvanhaltijan sisäisiä toimintaohjeita, joiden rikkominen ei välttämättä ole lainvastaista. Tällaisella toiminnalla voi kuitenkin olla merkitystä ydinenergian käytön turvallisuuden kannalta ja myös siihen tulee pystyä kohdistamaan turvaamistoimenpiteitä. Esimerkiksi tiettyihin tiloihin luvanhaltija on voinut määritellä sisäänpääsyn ehdoksi sen, että tiloissa on vähintään kaksi henkilöä samaan aikaan. Tästä poikkeaminen voi vaarantaa ydinturvallisuutta, mutta ei sinänsä tee edellä mainitusta teosta lainvastaista. Turvajärjestelyillä ja turvahenkilöiden toiminnalla voidaan kuitenkin pienentää edellä mainittua riskiä.

7 §. Turva- ja valmiusjärjestelyt ja muut niihin verrattavat järjestelyt.

Pykälään lisättäisiin maininta, että ydinenergian käytön edellytyksenä on, että turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt ja muut järjestelyt tulisi lainvastaisen toiminnan lisäksi olla riittävät myös muuta ydinturvallisuutta vaarantavaa luvatonta toimintaa vastaan. Perustelut lisäämiselle ovat samat kuin edellä määritelmien 6 kohdassa on esitetty.

7 g §. Käytöstä poistaminen.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että käytöstäpoistoa koskevan suunnitelman päivitys toimitettaisiin Säteilyturvakeskuksen sijaan työ- ja elinkeinoministeriölle. Suunnitelma toimitettaisiin ministeriöön, sillä sen tietoja käytetään taloudellisen varautumisen päätöksien valmistelussa. Suunnitelma toimitettaisiin edelleen vähintään kuuden vuoden välein kuten nykyisinkin. Suunnitelma voitaisiin toimittaa siten edelleen myös aikaisemmin kuin kuuden vuoden välein.

7 i §. Henkilöstö.

Pykälässä säädetään luvanhaltijan henkilöstöstä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 momentti. Nykyisin turvallisuusselvityslain mukaisten turvallisuusselvitysten tekemisestä määrätään ydinenergian käytön turvajärjestelyistä annetussa Säteilyturvakeskuksen määräyksessä. Perustuslain 80 §:n mukaisesti yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lain tasolla. Ehdotuksen mukaisesti velvoite turvallisuusselvitysten tekemisestä säädettäisiin ydinenergiailaissa. Turvallisuusselvitys voitaisiin tehdä vain niissä tilanteissa, joissa se on turvallisuusselvityslain perusteella mahdollista.

Luvanhaltijan olisi varmistettava palvelukseen tai toimeksiantosuhteeseen ottamansa henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus turvallisuusselvityslaiassa tarkoitetulla turvallisuusselvityksellä tai turvallisuusselvitystodistuksella, jos henkilöstä voidaan mainitun lain 21 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tehdä turvallisuusselvitys. Turvallisuusselvitykset on tehtävä ennen kuin henkilölle annetaan pääsy laitoksen alueelle tai turvallisuutta koskevaan tietoon. Luvanhaltijan on

myös varmistettava, että käytettävien toimittajien ja alihankkijoiden henkilöstöstä on vastavasti tehty turvallisuusselvitys.

Ydinalla käytetään usein alihankkijoita ja toimittajia ja nämä työskentelevät ensisijaisesti luvanhaltijan kanssa erillisen sopimuksen perusteella. Lainkohdalla tarkoitettaisiin koko alihankintaketjua.

71 §. Turvajärjestelyt. Pykälässä säädetään turvajärjestelyjen käyttämisestä.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan siten, että se sisältäisi yksiselitteisen velvollisuuden luoda ja ylläpitää turvajärjestelyt riskeihin ja suojaustarpeisiin perustuen. Soveltamiskäytäntöön ei tulisi muutoksia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta pitää yllä turvajärjestelyjä paikassa, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan. Turvajärjestelyille ja niiden muuttamiselle tulee saada Säteilyturvakeskuksen hyväksyntä. Ydinlaitoksen elinkaaren eri vaiheissa on edellytetty tiettyjä turvajärjestelytoimenpiteitä, joille luvanhakija tai luvanhaltija hakee Säteilyturvakeskuksen hyväksynnän. Näiden toimenpiteiden hyväksyttävyyttä arvioidaan riskiperusteisesti ja ne muuttuvat myös vallitsevan uhkakuvan perusteella. On perusteltua, että käyttöön hyväksytyjen turva-järjestelyiden muuttamiselle on haettava myös hyväksyntä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin turvajärjestelyjen riittävydestä. Riskien ja suojaustarpeiden arvioiminen on jatkuvaa toimintaa, jossa turva-alan asiantuntijoiden yhteistyönä tarkkailaan turvallisuusympäristön muutoksia ja tarvittaessa kehitetään turvajärjestelyjä niin, että ne mahdollisimman hyvin ovat ajantasaisten uhkakuvien ja suojaustarpeiden mukaiset. Suojelupoliisin johdolla turvallisuusviranomaiset tarkkailevat uhkaympäristöä ja laativat ydinenergian ja säteilyn käytön uhkakuvan. Tätä uhkakuvaa käytetään perusteena Säteilyturvakeskuksen laatimalle suunnitteluperusteuhkalle, jota luvanhaltijat käyttävät turvajärjestelyjen suunnittelun ja mitoittamisen perusteena.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin turvajärjestelyistä tiedottamisesta. Turvajärjestelyistä tiedottaminen voitaisiin hoitaa esimerkiksi kylttejä asentamalla ja laitoksella työskenteleviä perehdyttämällä. Ydinlaitokselle työhön tulevan henkilön kannalta on asianmukaista, että hänelle kerrotaan käytössä olevista turvajärjestelyistä jo palvelukseen otettaessa. Kun turvajärjestelyjä muutetaan, kuuluu asiaan, että ydinlaitoksen henkilöstö informoidaan muutoksista hyvissä ajoin ennen niiden käyttöön ottamista ja että muutosten perusteita tarkastellaan tarvittaessa yhteistoimintalain (334/2007) mukaisessa yhteistoimintamenettelyssä.

Ydinlaitoksella asioiville ulkopuolisille on sopivalla tavalla tiedotettava turvajärjestelyistä, mikä yleensä tapahtuu, kun sovitaan laitokselle tulosta. Sisällöllisesti turvajärjestelyistä tiedottamisen vähimmäisvaatimukset ja olennaisin sisältö olisi siinä, että laitokselle tulija tietää turvajärjestelyjen olemassaolosta sekä tietää, mistä turvahenkilön tunnistaa. Turvajärjestelyistä ei tarvitsisi erikseen tiedottaa ydinlaitoksen yhteydessä olevalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella. Tältä osin riittävää olisi alueen merkitseminen liikkumis- ja oleskelurajoituksen merkityksistä koskevien säännösten mukaisesti.

7 m §. Turvahenkilöt.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta käyttää turvahenkilöitä ydinlaitoksen turvaamiseksi ja tämän lisäksi ydinai-

neen ja ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaamiseksi. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin turvahenkilön tehtävä, jota suorittaessaan hän voisi käyttää laissa säädettyjä toimivaltuuksia.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi turvahenkilöiden käyttämisen ajallisesta ulottuvuudesta. Säännökset olisivat uusia. Nykyisessä lainsäädännössä ei ajallisesti tarkkarajaisesti määritellä sitä, milloin ydinlaitoksen katsotaan olevan ydinlaitos. Nykyisessä lainsäädännössä edellytetään, että ydinlaitoksella on oltava ja käytettävä turvahenkilöitä. Turvahenkilöiden ja luvanhaltijoiden oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että laissa säädetään, milloin turvahenkilöitä ajallisesti voidaan tai pitää käyttää ja milloin ydinenergialaissa säädetyt toimivaltuudet ovat käytettävissä.

Pykälässä säädettäisiin ajallisesti turvahenkilöiden käyttämisestä ydinlaitoksella siitä lähtien, kun rakentamislupa ydinlaitokselle on myönnetty. Vaikka säteilyvaikutusten kannalta tämä on aikainen ajankohta, koska rakentamispaikalla ei ole radioaktiivisia aineita, on ydinlaitoksen rakentamistyömaalla tarpeen suorittaa turvahenkilöiden toimesta valvontaa esimerkiksi rakenteiden ja järjestelmien suojaamiseksi ydinlaitoksen käyttöä mahdollisesti myöhemmin vahingoittavalta toiminnalta. Säädetty ajankohta mahdollistaisi ennaltaehkäisevien toimivaltuuksien käyttämisen, kuten turvatarkastusten ja päihdetestien tekemisen ydinenergian käytön suojaamiseksi ja koko-naisturvallisuuden varmistamiseksi.

Tarve turvahenkilöiden käyttöön loppuisi siinä vaiheessa, kun suojattava ydinaine sekä ydinjäte on viety ydinlaitokselta pois tai loppusijoitettu turvallisesti ydinlaitoksen alueelle. Turvajärjestelyjä itsessään edellytetään kuitenkin 1 momentin mukaisesti senkin jälkeen, kun ydinaineet ja ydinjäte on viety laitokselta pois tai loppusijoitettu laitosalueelle. Nämä turvajärjestelyt voidaan toteuttaa käyttäen esimerkiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädettyä vartiointia ilman ydinenergialaissa säädettyjä turvahenkilöiden erityisiä toimivaltuuksia.

Turvahenkilöiden käytön ajallista ulottuvuutta koskevassa sääntelyssä ei otettaisi kantaa siihen, mistä lähtien ydinlaitosta on pidettävä ydinlaitoksena.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin turvahenkilön kelpoisuusvaatimuksista. Säännökset nostettaisiin lain tasolle määräystasolta ja niitä täsmennettäisiin. Momentin 1 kohdan mukaan turvahenkilönä voisi toimia vain henkilö, jolla on voimassa oleva hyväksyntä vartijaksi, josta säädetään yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa. Voimassa olevaan lainsäädäntöön nähdessä poistuisi mahdollisuus hyväksyä turvahenkilöksi muita kuin vartijaksi hyväksytyjä henkilöitä.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin turvahenkilöltä vaadittavasta koulutuksesta voimakeinojen käytön oikeutuksen perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa. Lisäksi turvahenkilöllä tulisi olla tarpeellinen koulutus voimankäyttövälineisiin.

Lisäksi turvahenkilöksi hyväksymisen ehtona 3 kohdan mukaan olisi se, että turvahenkilö on perehdytetty turvaamiskohteen erityisolosuhteisiin, kuten ydin- ja säteilyturvallisuuteen. Käytännössä tämä tapahtuu muun muassa perehtymällä erityisiin vartio-ohjeisiin, jotka sisältävät esimerkiksi toimipaikkakohtaisia toimintaohjeita turvahenkilölle. Erityisolosuhteiden vuoksi tällaista kohdekohtaista koulutusta ei ole mahdollista toteuttaa vartijan peruskoulutuksen yhteydessä. Turva-ohjesäännössä ei kuvata yksityiskohtaisella tasolla edellä mainittuja toimintaohjeita, vaan siinä kuvataan peruseriaatteet, jotka noudattavat lainsäädännöstä tulevia vaatimuksia. Näiden peruseriaatteiden valvonta tapahtuu Säteilyturvakeskuksen toteuttaman valvonnan yhteydessä. Turvaohjesäännössä tai vartio-ohjeissa ei käsitellä sellaisia toimivaltuuksia, joista ei ole perustetta ydin-energialaissa. Tyypillisesti vartio-ohjeissa annetaan toimipaikkakohtaisia

tarkentavia ohjeita työtehtävien hoitamiseksi ottaen huomioon positiokohtaiset riskit ja vaikutukset ydin- ja säteilyturvallisudelle.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin turvahenkilön asusta. Turvahenkilöllä on oikeus käyttää tehtäviensä suorittamisessa tarvittaessa voimakeinoja, joten on perusteltua, että toimenpiteen kohteeksi joutunut henkilö tunnistaa turvahenkilön tämän käyttämästä asusta. Turvahenkilön asun ei saisi olla sekoitettavissa momentissa mainittuihin virkapukuihin tai merkkeihin ja teksteihin.

7 n §. Turvahenkilöiden tehtävissä noudatettavat periaatteet ja toimivaltuudet.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Pykälässä säädettäisiin tyhjentävästi turvahenkilöiden toimivaltuuksista. Tarkempia säännöksiä tiettyjen toimivaltuuksien, kuten turvatarkastusten ja päihdetestauksen käyttämisestä annettaisiin lakiehdotuksen myöhemmissä säännöksissä. Nykyisessä laissa turvahenkilöiden toimivaltuudet ovat hajallaan eri pykälissä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että turvaamistehtäviin sovelletaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä säädettyjä yleisiä periaatteita, kuten siitä, että vartioimistehtävässä on toimittava oikein ja tasapuolisesti..

Toimivaltuuksia turvahenkilö voisi käyttää ydinlaitoksen sekä ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaamiseksi lainvastaiselta tai muulta ydinturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta. Erilaisiin uhkatilanteiden mahdollisuuksiin olisi puututtava matalalla kynnyksellä kuitenkin noudattaen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä säädettyjä yleisiä periaatteita. Käytännössä keskeisimpiä toimivaltuuksia ydinenergian käytön turvaamiseksi olisivat alueella luvattomasti liikkuvien pysäyttäminen ja muuhun alueella tapahtuvaan luvattomaan toimintaan puuttuminen, vaarallisten esineiden laitokselle viemisen estäminen sekä laitokselle päihtyneenä menemisen estäminen. Turvahenkilö voisi myös ottaa alueella henkilön kiinni liikkumis- ja oleskelurajoituksen rikkomista koskevan asian selvittämiseksi. Kiinniotettu olisi 7 t §:n 2 momentin mukaan luovutettava viipymättä poliisille.

Uutena toimivaltuutena olisi 2 momentin 3 kohdassa ehdotettu turvahenkilön oikeus estää henkilöä osallistumasta tai puuttumasta ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen. Pykälän tarkoituksena on antaa turvahenkilöille riittävät toimivaltuudet myös kuljetuksiin liittyen. Turvahenkilö voisi esimerkiksi päihtymystilasta tai turvatarkastuksessa esiin nousseesta syystä johdun estää henkilön osallistumisen ydinaineen kuljetukseen.

Uutena toimivaltuutena olisi 2 momentin 11 kohdassa turvahenkilön oikeus pitää koiraa mukanaan siten kuin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädetään vartijan oikeudesta pitää koiraa mukanaan. Koiralle asetetut vaatimukset ja koiran käytön edellytykset määriteltäisiin siten edellä mainitussa laissa.

Uutena toimivaltuutena olisi lisäksi 2 momentin 12 kohdassa määritelty oikeus puuttua lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun. Toimivaltuuden käyttämisestä säädettäisiin tarkemmin 7 v §:ssä.

Alueellisesti toimivaltuudet olisi rajoitettu voimalaitosalueelle sekä muulle ydinlaitoksen alueelle, jonne kulku on rajoitettu. Voimalaitosalueella luvaton oleskelu ja liikkuminen on kielletty poliisilain 9 luvun 8 §:n nojalla annettujen säännösten nojalla. Muusta ydinlaitoksen alueesta olisi kysymys esimerkiksi Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen tutkimusreaktori FiR 1:n koh-

dalla. Turvahenkilö voisi tällaisessa tilanteessa käyttää toimivaltuuksiaan ydinlaitoksen rakennuksen niissä osissa, joissa turvajärjestelyistä tiedotetaan ja joihin ulkopuolisten pääsyä on rajoitettu.

Ydinaineiden kuljetusten osalta toimivalta olisi rajattu kuljetukseen tai kuljetukseen liittyvään varastointiin välittömästi kohdistuviin uhkiin. Ydinlaitoksella tapahtuva ydinaineiden tai ydinjätteiden varastointi liittyy alueellisesti ydinlaitoksen määriteltyjen alueiden sisäpuolella tapahtuvaan toimintaan. Kuljetustilanteissa voi kuitenkin syntyä tilanne, jossa esimerkiksi uhkakuvan muutoksen vuoksi ydinainetta tai ydinjätettä joudutaan varastoimaan lyhytaikaisesti esimerkiksi satama-alueella. Tällöin turvahenkilöillä olisi käytettävissä tämän varastoinnin valvonnan aikana laissa säädetyt toimivaltuudet.

Ydinenergialain 82 §:n 11 kohdan mukaan poliisin johtamisvastuusta säädetään tarkemmin asetuksella

7 o §. Turvaohjesääntö.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Turvaohjesääntöä koskevat säännökset siirrettäisiin voimassa olevan lain 7 n §:stä. Pykälä sisältäisi turvaohjesäännön vähimmäisisällön. Turvaohjesääntö on keskeinen osa turvajärjestelyjä ja sen sisällöstä on tarpeen säätää erikseen laissa sen varmistamiseksi, että turvaohjesäännössä käsitellään turvajärjestelyjen kannalta olennaiset ja tärkeät asiat. Turvaohjesäännöstä säädettäisiin aiempaa yksityiskohtaisemmin, minkä on tarkoitus helpottaa ohjesääntöjen laatimista ja yhdenmukaistaa niiden sisältöjä. Myös ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunta on pitänyt tärkeänä sitä, että turvaohjesäännöt ovat mahdollisimman yhdenmukaisia samankaltaisilla ydinlaitoksilla.

Turvaohjesääntöön sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 7 kohdan salassapitoperustetta, koska turvaohjesäännön julkistaminen voisi vaarantaa ydinlaitoksen turvallisuuden, mikäli varautumisesta lainvastaista toimintaa vastaan ja esimerkiksi käytettävistä voimankäyttövälineistä kerrotaisiin julkisesti. Turvaohjesäännössä ei kuitenkaan määritellä toimivaltuuksia, joista olisi perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lain tasolla. Siinä kuvataan turvaorganisaation toimintaa eri tilanteissa, sisäisen hallinnollisen organisoinnin järjestämistä, turvajärjestelyihin käytettävät välineet ja esitetään turvaorganisaation toimenpiteet esimerkiksi perus-, korotetun- ja täysvalmiuden aikana. Näitä ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista käsitellä julkisesti, koska se ilmaisisi esimerkiksi käytettävien voimankäyttö- ja suojavälineiden tiedot. Edellä mainittuja tietoja ei voida kertoa julkisesti, koska se paljastaisi lainvastaista toimintaa suunnitteleville tahoille, mitä voimankäyttövälineitä turvahenkilöillä on käytössään ja auttaisi suunnittelemaan lainvastaista tekoa.

Turvaohjesääntöä tarkemmat, turvahenkilöiden toimintaa koskevat operatiiviset ohjeet lainvastaisen toiminnan torjumiseksi eri tehtävissä kuvataan ydinlaitoksen vartio-ohjeissa. Tällainen on esimerkiksi toiminta ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetusten aikana ja eri positioissa toimivien turvahenkilöiden toiminta edellä mainituissa tilanteissa. Laissa tai asetuksessa säädettyjen koulutusvaatimusten lisäksi turvahenkilöiltä edellytetään laitospohtaista erityiskoulutusta, jota on tarpeen määritellä tarkemmin turvaohjesäännössä sen varmistamiseksi, että kaikki säteily- ja ydin-turvallisuuteen liittyvät tarpeelliset asiat käyvät riittävällä tavalla ilmi. Ydinlaitosten toimintaympäristön monimuotoisuuden vuoksi on tarpeen esimerkiksi määrätä turvahenkilöiltä edellytettävästä erikoiskoulutuksesta koskien toimintaa tiloissa, joissa säteilyriskit on otettava huomioon.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta laatia turvaohjesääntö ja pitää se ajan tasalla. Ajantasaisuutta olisi siten jatkuvasti arvioitava. Turvaohjesääntöön olisi tehtävä tarvittavat muutokset ilman aiheutonta viivytystä. Turvaohjesäännön olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Myös turvaohjesäännön muuttaminen edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin turvaohjesäännössä esitettävät tiedot. Luettelo sisältää voimassa olevaan lakiin nähden samoja asioita, mutta yksityiskohtaisemmin eriteltynä. Uusina asioina olisivat riskien arvioinnin ja suojaustarpeiden käsittely sekä selostus kuljetusten turvaamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin turvaohjesäännön hyväksymisen edellytyksistä. Turvahenkilöiden käytön ajallisesta ulottuvuudesta on säädetty edellä 7 m §:ssä. Turvaohjesääntö tulisi olla hyväksyttyä ensimmäisen kerran viimeistään rakentamisluvan myöntämisen ajankohtana, koska tuolloin alkaa myös velvollisuus turvahenkilöiden käyttöön ja toimintaa koskevat yksityiskohtaiset seikat on ilmaistu turvaohjesäännössä.

Hyväksymisen edellytyksenä olisi 2 momentissa tarkoitettujen tietojen esittäminen riittävässä laajuudessa sekä turvajärjestelyjen oikeasuhtaisuus. Lisäksi kelpoisuusvaatimukset täyttäviä turvahenkilöitä tulee olla riittävästi. Säteilyturvakeskuksen olisi valvottava, että riskit ja suojaustarpeet on käsitelty asianmukaisesti ja että turvajärjestelyt ovat riittävät. Toisaalta Säteilyturvakeskuksen olisi puututtava tilanteisiin, joissa esimerkiksi voimakeinojen käytön ohjeistus ohjaisi voimakeinojen suhteettomaan tai muuten ongelmalliseen käyttöön. Tämän varmistamiseksi Säteilyturvakeskus pyytää pääsäännön mukaisesti turvaohjesäännöstä sisäministeriön ja ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnan lausunnon ennen asiakirjan hyväksymistä käyttöön.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen oikeudesta edellyttää turvaohjesäännön muuttamista myös muusta syystä kuin 1 momentissa tarkoitettussa päivitystapauksessa. Turvaohjesääntöihin voi tulla muutostarpeita uhkakuvan, suunnitteluperusteuhkan, riskien arvioinnin tulosten ja suojaustarpeiden muuttuessa sekä johtuen viranomaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä varautumisen yhteensovittamisessa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen velvollisuudesta kuulla sisäministeriötä sekä ydinenergialain 56 §:n 3 momentissa tarkoitettua turvajärjestelyneuvottelukuntaa turvaohjesäännön hyväksymistä koskevassa asiassa. Säteilyturvakeskus varaisi 5 momentin mukaan ydin-alan turvajärjestelyjen neuvottelukunnalle ja sisäministeriölle tilaisuuden tulla kuuluksi. Vähäisten muutosten vuoksi kuulemismenettely ei kuitenkaan olisi tarpeen ja tämän voisi Säteilyturvakeskus arvioida. Muutos yksinkertaistaisi turvaohjesäännön muuttamista vähäisten asioiden ollessa kyseessä. Esimerkiksi turvaohjesääntöön käytettävä teknologia kehittyy ja turvaohjesääntöä on tarpeen muuttaa aika ajoin sen vuoksi. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi listaus käytettävistä valvontavälineistä (ajoneuvojen nopeusvalvontaan ja päihdetesteihin käytettävä laitteisto, suojavaarusteiden malli- ja merkkimuutokset). Tällaisten muutosten hyväksyttäminen lausunnotmenettelyjen kautta ei ole tarkoituksenmukaista, tarpeellista tai kustannustehokasta.

7 s §. Turvatarkastus ja päihdetestaus.

Ehdotetussa 7 s §:ssä säädettäisiin turvatarkastuksesta ja päihdetestauksesta. Säännös vastaa pääasiassa sisällöllisesti nykyisen lain 7 m §:ää.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin turvahenkilön oikeudesta suorittaa turvatarkastus. Momenttiin lisättäisiin mahdollisuus kuljetukseen osallistuvan henkilön turvatarkastukseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin turvahenkilön oikeudesta ottaa pois henkilön tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine.

Päihdetestistä säädettäisiin 3 momentissa voimassa olevan lain 7 m §:n 2 momenttia vastaavasti. Momenttiin lisättäisiin mahdollisuus kuljetukseen osallistuvan päihdetestaukseen.

Turvatarkastuksesta tai päihdetestistä kieltäytymisen seuraamuksista säädettäisiin 4 momentissa.

7 t §. Voimakeinojen käyttö ja tapahtumailmoitus.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta voimakeinojen käyttöön ydinenergian ja säteilyn käytön turvaamisen vaatimissa toimenpiteissä. Voimakeinojen käyttöön sovellettaisiin rikoslain voimakeinojen käyttöä koskevia säännöksiä.

Turvahenkilön on turvaamistoimenpiteen yhteydessä ilmoitettava henkilöön kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle siten kuin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilön, esineiden ja aineiden luovuttamisesta poliisille.

Pykälän 3 momentissa olisi viittaus rikoslain säännöksiin vastuuvapausperusteesta ja rangaistus-vastuun lievennyksestä voimakeinojen liiallisessa käyttämisessä.

Turvahenkilön velvollisuudesta laatia tapahtumailmoitus säädettäisiin 3 momentissa. Laatimisvelvollisuuden ja tapahtumailmoituksen säilyttämisessä noudatettaisiin yksityisistä turvallisuus-palveluista annetun lain säännöksiä. Ampuma-aseen käyttämisestä olisi viipymättä ilmoitettava poliisille.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin turvahenkilön velvollisuudesta ilmoittaa tietyistä vakavista, jo tehdyistä rikoksista poliisille. Vastaava velvollisuus on yksityistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitetuilla vartijoilla ja järjestyksenvalvojilla.

7 u §. Voimankäyttövälineet.

Voimankäyttövälineistä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Sallittuja voimankäyttövälineitä olisivat lainkohdassa tarkoitetut voimankäyttövälineet. Asiasta ei nykyisin säädetä lain tasolla. Sallitut voimankäyttövälineet vastaavat yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa vartijalle määritellyjä voimankäyttövälineitä.

Kaikki momentissa mainitut voimankäyttövälineet eivät automaattisesti olisi luvanhaltijan turva-henkilöiden käytössä, vaan luvanhaltijan olisi määriteltävä käytetyt voimankäyttövälineet turva-ohjesäännössä 7 o §:n mukaisesti. Siten voimankäyttövälineiden suhteuttaminen tarpeisiin arvioitaisiin ja hyväksyttäisiin Säteilyturvakeskuksen, sisäministeriön ja ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnan toimesta ennen, kun niitä voidaan ottaa käyttöön.

Lisäksi turvaohjesäännössä voitaisiin hyväksyä muitakin voimankäyttövälineitä, jotka ovat vaikutukseltaan ampuma-asetta lievempiä. Tällainen voimankäyttöväline voisi olla esimerkiksi käsi-rautavyö, jolla kiinniotettua estetään karkaamasta, kunnes tämä on saatu luovutettua poliisille. Käytettävät voimankäyttövälineet olisi mitoitettava riskien ja suojaustarpeiden mukaisesti. Ydin-energian käyttöön kohdistuvia uhkia arvioidaan säännöllisesti eri viranomaisten toimesta. Uhka-kuvien muuttuessa on luvanhaltijan turvaorganisaation pystyttävä ottamaan tarvittaessa käyttöön sellaiset voimankäyttövälineet, joilla turvallisuusuhka voidaan torjua. Toimialan erityispiirteiden ja mahdollisten seurausten vuoksi käytettävät voimankäyttövälineet voivat poiketa muun yksityisen turva-alan välineistä. Tästä syystä asiasta on tarpeen säätää erikseen.

7 v §. *Lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen*

Ydinvoimalaitoksen luvanhaltijan turvahenkilöillä on lainvastaisesta toiminnasta aiheutuvien mahdollisten säteilyvaikutusten vuoksi oltava toimivaltuus ja kyky puuttua lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten lainvastaiseen käyttöön. Pykälässä säädettäisiin toimivaltuuksista, joita turvahenkilö voi käyttää edellä mainittujen laitteiden käyttöön ydin- ja säteilyturvallisuuden varmistamiseksi. Toimivaltuudet rajattaisiin alueellisesti koskemaan vain aluetta, jolle on poliisilain nojalla sisäministeriön asetuksella asetettu liikkumis- ja oleskelurajoitusalue. Koska kyse ei ole yleisestä paikasta tai alueesta, mahdollisten voimakeinojen käytönvaikutukset ovat rajalliset. Sama koskee teknisen häirinnän vaikutuksia, niiden ei arvioida vaikuttavan yhteiskuntaan ja ihmisten käyttämiin viestivälineisiin yleisesti.

Pykälän 1 momentti koskisi tilanteita, joissa laite saapuisi oikeudetta luvanhaltijan pysyvässä käytössä olevalle alueelle, jolle on asetettu lentokieltoalue. Tällä alueella sijaitsee ydin- ja säteilyturvallisuuden kannalta merkittävät rakennukset ja laitteet, joiden vahingoittamisesta voisi aiheutua merkittäviä riskejä ja seurauksia yhteiskunnalle. Haltuun ottamisella tarkoitettaisiin lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen määräysvallan ottamista siten, että laitteen alkuperäinen käyttäjä ei sitä enää pystyisi kontrolloimaan. Haltuun ottamisessa teknisesti olisi otettava huomioon myös ydinvoimalaitoksen turvallinen käyttö siten, että esimerkiksi laitteen signaalin tekninen häirintä ei vaarantaisi laitoksen tärkeitä järjestelmiä. Haltuun ottamisessa tai kulkuun puuttumisessa voitaisiin käyttää myös voimakeinoja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa käytettävien teknisten laitteiden suhteesta rikoslain 38 luvun 5 §:ään (tietoliikenteen häirintä), koska teknisen häirintä-laitteen käyttämiseen voisi sisältyä rikoslaissa tarkoitettun tietoliikenteen häirinnän tunnusmerkistö. Tukeutuminen esimerkiksi poliisiviranomaisen apuun laitteen haltuun ottamiseksi tai sen kulkuun puuttumiseksi ei ajallisesti ole yleensä mahdollista, koska tilanne voi olla nopeasti ohi. Luvanhaltija tarvitsee ydin- ja säteilyturvallisuuden varmistamiseksi esitetyt toimivaltuudet. Toimi-valtuuksien käytön edellytyksenä olisi riittävä osaaminen ja koulutus tehtävään nähden.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin haltuun otetun lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen luovuttamisesta poliisille.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tehdyistä toimenpiteistä laadittavasta tapahtumailmoituksesta.

7 w §. *Terveystarkastukset ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus.*

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen keskeisesti vaikuttavien henkilöiden lääkärintarkastuksesta sekä lääkärin ja muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeu-

desta sellaisessa tilanteessa, jossa hän epäilee henkilön terveydentilassa ydinturvallisuuteen vaikuttavia puutteita. Säännökset olisivat uusia. Vastaavan tyyppistä sääntelyä on ajokorttilaissa, ilmailulaissa ja ampuma-aselaissa.

Ehdotetut säännökset terveystarkastuksista ja lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta koskisivat kahta henkilöryhmää, ydinlaitoksen ohjaajina ydinlaitoksen valvomossa toimivia henkilöitä sekä turvahenkilöitä. Näillä henkilöryhmillä arvioidaan olevan erityinen merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi ja sen vuoksi heidän terveydentilansa ja soveltuvuutensa työtehtäviin on tarpeen varmistaa säännöllisesti. Momentti sisältäisi viittauksen työterveyshuoltolakiin (1383/2001) työntekijän velvollisuudesta osallistua terveystarkastuksiin.

Luvanhaltijan olisi 1 momentin mukaan varmistuttava turvahenkilöiden ja ydinvoimalaitoksen ohjaajien terveydentilasta ja soveltuvuudesta tehtävänsä lääkärintarkastuksella, joka toteutettaisiin vuosittain. Ydinvoimalaitoksen ohjaajilla tarkoitettaisiin käyttövuorojen vuoropäälliköitä, reaktoriohjaajia ja turbiiniohjaajia. Säteilyturvakeskus hyväksyy ohjaajat ydinenergialain 7 i §:n nojalla. Lainkohdassa ei tarkkaan määriteltäisi, milloin tarkastus olisi pidettävä. Tarkastuksen tulisi kuitenkin olla ainakin kerran vuodessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta. Lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö voisi ilmoittaa luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle ja valvovalle viranomaiselle, jos hän epäilee, että henkilö voi olla sopimaton tehtäviinsä tai vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Ilmoituksen tekeminen saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi tutkittavan heikon näkökyvyn tai kuulon vuoksi, vakavien neurologisten sairauksien ja psyykkisten häiriöiden kohdalla sekä päihteisiin liittyvissä riippuvuus- ja väärin-käyttötilanteissa. Eräisiin sairauksiin ja mielenterveyden ongelmiin liittyy kohonnut itselle tai toiselle aiheutetun väkivallan riski. Tällainen kohonnut riski on esimerkiksi masennuksesta kärsivien itsemurhariski sekä väkivaltaisen käyttäytymisen riski eräissä persoonallisuushäiriöissä erityisesti päihdeongelmaan yhdistyneenä. Myös henkilön uhkaava tai väkivaltaisen käyttäytyminen terveydenhuollon ammattihenkilöä kohtaan voisi olla perusteena ilmoittamiselle.

Ennen tietojen luovuttamista lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön olisi kerrottava tarkastettavalle tämän terveydentilan vaikutuksesta tehtävien hoitamiseen tai ydinturvallisuuteen ja aikomuksestaan ilmoittaa puutteesta valvontaviranomaiselle. Tietosuojalainsäädännössä ja potilaslaissa asetetaan henkilön suostumus lähtökohdaksi asianomaista koskevien henkilötietojen käsittelylle. Tämän vuoksi on perusteltua, ettei lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö saisi luovuttaa tietoja informoimatta potilasta siitä tai kysymättä potilaan mielipidettä luovutukselle. Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ja potilaan välinen luottamussuhde ja potilaan itsemääräämisoikeus asettavat velvollisuuden toimia yhteistyössä potilaan kanssa. Potilaan oikea-aikainen ja perusteellinen informointi vähentää tarvetta käyttää ilmoitus-oikeutta. Tällä tavoin voidaan myös vähentää ilmoitusoikeuden negatiivista vaikutusta lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ja potilaan väliseen luottamussuhteeseen.

Viranomaiselle tehtävän ilmoituksen seurauksena Säteilyturvakeskus voisi esimerkiksi väliaikaisesti määrätä luvanhaltijaa muuttamaan työvuoroja, kunnes henkilön terveydentilan palautumista vaaditulle tasolle selvitetään. Poliisin harkittavaksi tulisi turvahenkilön kohdalla, täyttääkö henkilö vartijaksi hyväksymisen edellytykset.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, mitä tietoja ilmoituksessa voidaan antaa. Ilmoitusoi-
keus koskisi henkilön sopimattomuutta tehtävään, ei yksityiskohtaisia terveystietoja.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vastuullisen johtajan oikeudesta tietojen käsittelyyn. Saa-
dessaan lääkäritä tai muulta terveydenhuollon ammattihenkilöltä tietoja 2 momentissa säädetyn
ilmoitusoikeuden nojalla, vastuullinen johtaja saa ryhtyä ainoastaan sellaisiin turvallisuuden
kannalta välittömiin toimenpiteisiin, joita ydin- tai säteilyturvallisuuden varmistaminen edellyt-
tää. Tällainen toimenpide voi olla esimerkiksi henkilön kulkuoikeuksien epääminen väliaikai-
sesti.

Luvanhaltijan vastuullinen johtaja ei saisi käyttää tietoa muihin tarkoituksiin, vaan henkilön
terveydentilaa koskevat jatkotoimenpiteet hoidetaan osana työterveydenhuoltoa ja viranomais-
toimintaa.

Pykälän 5 momentissa määriteltäisiin ne menettelytavat, joita käyttäen lääkäri tai terveyden-
huollon ammattihenkilö voi ilmoittaa 3 momentissa määritellyn tiedon. Ilmoitus voitaisiin antaa
joko teknistä käyttöyhteyttä, kuten puhelinta tai muuta sähköistä menettelyä käyttäen. Luvan-
haltijan olisi varmistettava, että Säteilyturvakeskuksella on tieto lääkärin tekemästä ilmoituk-
sesta. Jos ilmoitus koskee turvahenkilöä, huolehtisi Säteilyturvakeskus tiedon toimittamisesta
edelleen poliisille.

23 §. Lupahakemuksen käsitleminen

Pykälän 5 momenttia muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin säännös lupahakemuksen kuu-
lutuksen julkaisemisesta lupaviranomaisen ja kuntien internetsivuilla. Lupaviranomainen kuu-
luttaisi lupahakemuksesta hallintolain säännösten mukaisesti, minkä lisäksi kunnat julkaisisivat
kuulutuksen kuntalain 108 §:n mukaisesti. Muutoksella poistettaisiin yleislakien kanssa turhaa
päälekkäistä sääntelyä. Kuuluttamista koskeva muutosesitys on annettu hallituksen esityksellä
HE xx/2018 vp ja se on eduskunnan käsiteltävänä. Käytännössä muutos tarkoittaisi kuulutusten
poistumista kuntien ja viranomaisten ilmoitustauluilta ja siirtymistä pelkkään viranomaisten tie-
toverkoissa ja tarvittaessa sanomalehdessä kuuluttamiseen.

1.2 Turvallisuusselvityslaki

21 §. Suppean henkilöturvallisuus selvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Pykälän 1 momentin 5 kohtaa muutettaisiin siten, että suppea henkilöturvallisuus selvitys voi-
taisiin tehdä myös henkilölle, joilla on rakentamiseen tai suunnitteluun osallistuessaan pääsy
tietoon ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Nykyisin turvallisuus selvityksen
tekemisen edellytyksenä on vastaavissa tilanteissa ollut fyysinen pääsy ydinlaitokselle tai sen
rakentamisalueelle. Muutos olisi tarpeen siksi, että ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavia te-
kijöitä voidaan suunnitella ja rakentamisprosessiin voi osallistua myös ilman, että asianomainen
henkilö koskaan käy ydinlaitoksella tai sen rakentamispaikalla.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ydinlaitosten turvajärjestelyjen suhteesta perustuslakiin yleisesti

Ydinlaitosten turvajärjestelyihin liittyy merkittävässä määrin perustuslaissa tarkoitetun julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta on vuoden 2008 lakimuutoksen yhteydessä todennut ydinlaitoksen turvajärjestelyistä, että julkisen hallintotehtävän antaminen ydinlaitokselle on tarpeellista ja tarkoituksenmukaista ja on perusteltua, että ydinlaitos itse ensivaiheessa pyrkii varmistamaan oman turvallisuutensa turva- ja valmiusjärjestelyin sekä turvallisuusmääräyksiin samoin kuin varautumaan lainvastaisen toiminnan torjumiseen tarvittaessa voimakeinoin (PeVL 1/2008 vp, s. 3). Tähän periaatteeseen ei ehdoteta muutosta.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan myös, että ydinlaitoksille on niiden turvallisuusriskeistä johtuen asetettava normaaleista turvallisuusjärjestelyistä erillisiä turvallisuusvaatimuksia. Ydinlaitoksiin kohdistuvalla lainvastaisella toiminnalla voi olla hyvin laajoja haitallisia vaikutuksia esimerkiksi ydinvahingon muodossa.

Vuoden 2008 lakimuutoksen yhteydessä säädettiin muun muassa turvahenkilöiden toimivaltuuksista, voimakeinojen käytöstä ja esimerkiksi turvatarkastuksesta ja päihdetestauksesta. Esityksessä näitä toimivaltuuksia on pyritty rajaamaan aikaisempaa tarkkarajaisemmin ja samalla nostetaan lain tasolle esimerkiksi sellaisia turvahenkilöiden koulutusvaatimuksia koskevia säännöksiä, joista ei aiemmin ole säädetty lailla.

Turvallisuusselvitykset

Luvanhaltijan olisi varmistettava palvelukseen tai toimeksiantosuhteeseen ottamansa henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus turvallisuusselvityksellä. Sääntely siirrettäisiin määräystasolta lain tasolle. Oikeudesta turvallisuusselvityksen tekemiseen säädetään turvallisuusselvityslain (726/2014) 21 §:n 1 momentin 5 kohdassa. Lisäksi turvallisuusselvityslain edellä mainittua kohdtaa ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös sellaisia henkilöitä, jotka osallistuvat esimerkiksi laitoksen suunnitteluun ja siten käsittelevät turvallisuuden kannalta olennaista tietoa, mutta jotka eivät välttämättä fyysisesti käy laitosalueella. Voimassa olevassa säännöksessä edellytetään pääsyä ydinlaitokseen tai ydinlaitoksen rakentamisalueelle taikka pääsyä ydinaineen käyttö- tai varastointitilaan tai sellaiseen säteilylähteen käyttöpaikkaan tai varastointitilaan, jossa sijaitsevien radioaktiivisten aineiden määrä vastaa säteilylainsäädännössä tarkoitettua korkea-aktiivisen umpilähteen aktiivisuustasoa tai on sitä korkeampi.

Perusteet tällaisen selvityksen tekemiseen ja siitä johtuvaan yksityiselämän suojan rajoittamiseen ovat olemassa ydin- ja säteilyturvallisuuden takaamisen perusteilla.

Turvahenkilöitä koskeva sääntely

Turvajärjestelyjä koskevista säännöksistä perustuslain kannalta merkittävät säännökset liittyvät pitkälti turvahenkilöiden toimivaltuuksiin, voimakeinojen käyttöön ja voimankäyttövälineisiin.

Ehdotetulla sääntelyllä määritellään aikaisempaa täsmällisemmin turvahenkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Aikaisempaa täsmällisemmin on säännelty muun muassa turvahenkilöiden käytön ajallisesta ulottuvuudesta. Turvahenkilöitä olisi käytettävä laitoksella rakentamisluvan myöntämisestä lähtien aina siihen saakka, kunnes ydinaineet ja ydinjätteet on lopullisesti poistettu alueelta tai pysyvästi loppusijoitettu alueelle. Rajaus olisi nykyistä sääntelyä täsmällisempi ja siten sen voidaan katsoa täyttävän paremmin myös perustuslain asettamat vaatimukset. Lisäksi toimivaltuudet on rajattu koskemaan tarkkaan määriteltyä ydinvoimalaitoksen aluetta, jolle on asetettu sisäministeriön asetuksella (1104/2013) liikkumis- ja oleskelurajoitus sekä

ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksia. Rajausta on yhdenmukainen sen kanssa, mitä perustuslakivaliokunta on edellisen turvajärjestelyjä koskevan muutoksen yhteydessä edellyttänyt (PeVL 1/2008 vp, s. 4).

Turvahenkilöiden koulutusvaatimusta koskeva säännös nostetaan määräystasolta lain tasolle. Erityisesti voimakkeiden käytön yhteydessä perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että koulutuksen tarve korostuu, jos voimakkeiden käytön valtuuksiin sisältyy oikeus käyttää voimakkaita välineitä (PeVL 54/2001 vp, s. 5). Sääntely olisi tältä osin siten aiempaa täsmällisempää ja vastaisi paremmin myös lailla säätämisen vaatimusta.

Turvahenkilöiden toimivaltuuksista säädettäisiin aikaisempaa täsmällisemmin laissa. Ehdotuksen 7 n §:ssä on lueteltu tyhjentävästi turvahenkilöiden toimivaltuudet. Suurin osa toimivaltuuksista on sisällynyt jo nyt voimassa olevaan lainsäädäntöön, mutta säännökset on selkeyden vuoksi katsottu tarpeelliseksi koota yhteen. Pykälään on lisätty kuitenkin joitain uusia toimivaltuuksia. Uutena toimivaltuutena on oikeus estää henkilöä osallistumassa osallistumasta tai puuttumasta ydinaineiden tai ydinjätteen kuljetukseen. Säännöksen voidaan katsoa turvaavan sellaista yleistä etua, että siitä säätäminen ei olisi perustuslain kannalta ongelmallista. Toimivaltuuksia laajennettaisiin myös oikeuteen pitää koiraa mukanaan ja oikeuteen puuttua lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun. Koiran mukana pitämisellä on perusoikeuksien näkökulmasta erityisesti siinä tilanteessa, että sitä käytettäisiin voimakkaita välineinä. Jos koiraa käytettäisiin voimakkaita välineinä, se luokitellaan ampuma-asetta lievemmäksi voimakkaita välineeksi. Vastaava oikeus on säädetty vartijalle yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa. Sääntelyn ei ole katsottu olevan ristiriidassa perustuslain säännösten kanssa. Lennokkeja ja mietittämättömiä ilma-aluksia koskevaa säännöstä tarkastellaan perustuslain näkökulmasta tarkemmin myöhemmin.

Turvataarkastuksia ja päihdetestausta koskevien säännösehdoitusten sisältö vastaa pitkälti voimassa olevaa 7 m §:ää. Pykälän säätämisen yhteydessä perustuslakivaliokunta ei ottanut lausunnossaan kantaa säännöksen perustuslainmukaisuuteen. Sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojan ja 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaisen koskemattomuuden kannalta. Säännökselle on katsottu olevan toiminnan riskeistä johtuvat turvallisuuden suojaamista koskevat perusteet, jonka perustuslakivaliokunta on katsonut olevan peruste päihdetestauksesta säätämiseksi. Myös työtehtävän vaatima tarkkuus tai mahdollisuus, että työtehtävä voi vaarantaa työntekijän tai toisten työntekijöiden henkeä tai terveyttä, on katsottu perusteiksi huumausaine- ja päihdetestauksesta säätämiseksi (PeVL 28/2004 vp, s. 3—4, PeVL 10/2004 vp, s. 2/II).

Turvahenkilöiden voimakkeiden käytöstä ehdotetaan säädettäväksi ehdotuksen 7 t §:ssä. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään edellyttänyt, että voimakkeiden käytöstä säädettäessä on käytävä ilmi, millaisissa tilanteissa ja millä edellytyksillä voimakkeita voidaan käyttää (PeVL 40/2002 vp, s. 4). Ehdotuksen 7 n §:ssä on tyhjentävästi määritelty ne toimivaltuudet, jotka turvahenkilöllä on ydinenergian käytön turvaamiseksi. Turvahenkilöiden oikeus käyttää voimakkeita kohdistuu nimenomaisesti näihin turvahenkilöiden tehtävistä säädettyihin toimiin. Voimakkeiden käyttöön sovellettaisiin, mitä rikoslain 4 luvun 6 §:ssä säädetään voimakkeiden käytöstä. Siten voimakkeiden käytön on oltava suhteutettua suojaustarpeen tärkeyteen ja kiireellisyyteen, vastarinnan vaarallisuuteen ja muihin kokonaisarvosteluun vaikuttaviin seikkoihin. Voimakkeiden käytön tilapäisyysvaatimus täyttyy perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan siinä tilanteessa, että johtamisvastuu lainvastaisen toiminnan torjuntatilanteessa siirtyy poliisiviranomaiselle (PeVL 1/2008 vp, s. 3—4.). Kiinni otetut henkilöt ja haltuun otetut esineet tai aineet tulisi viipymättä luovuttaa poliisille. Johtamisvastuun siirtämisestä poliisille säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Lain tasolle ehdotetaan nostettavaksi säännös turvahenkilöillä sallituista voimankäyttövälineistä. Perustuslakivaliokunta on ottanut aiemmin kantaa siihen, että lakiin on aiheellista ottaa säännökset siitä, mitä voimankäyttövälineitä saa käyttää. Samassa lausunnossa perustuslakivaliokunta on todennut, että ampuma-aseen kantaminen voidaan liittää vain tietynlaisiin tehtäviin, kuten arvo-kuljetuksiin, ja koulutusvaatimuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota (PeVL 6/2018 vp, s. PeVL 28/2001 vp, s. 4). Nykyisin laitoksilla sallitut voimankäyttövälineet on määritelty ydinlaitoksen turvaohjesäännössä, joka on Säteilyturvakeskuksen hyväksymä asiakirja. Ehdotettu voimankäyttövälineitä koskeva sääntely vastaisi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain vartijalle sallittujen voimankäyttövälineiden säännöksiä. Lisäksi säädettäisiin mahdollisuudesta käyttää muita vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievempiä Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä voimankäyttövälineitä. Lupa annettaisiin turvaohjesäännön hyväksymisen yhteydessä. Säteilyturvakeskus kuulisi asian käsittelyn yhteydessä ydinenergialain 56 §:n 3 momentissa tarkoitettua neuvottelukuntaa.

Ehdotuksessa säädetään turvahenkilön oikeudesta käyttää ampuma-asetta. Turvattavan kohteen luonteen vuoksi ampuma-aseen käyttöä voidaan pitää yleisen edun ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi tarpeellisenä ja hyväksyttävänä. Erityistä huomiota on kiinnitetty siihen, että turvahenkilöiden koulutusvaatimukset kirjataan lakiin ja heiltä edellytetään jatkossa vartijan koulutusta ja sen lisäksi tarpeellista koulutusta voimakkeiden käyttämisen oikeuden perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa sekä voimankäyttövälineiden käyttämiseen.

Lennoikkien ja miehittämättömien ilmailualusten kulkuun puuttuminen

Uusi säännös lennoikkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumisesta on merkityksellinen omaisuuden suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään todennut, että omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalle laille asetetut yleiset edellytykset. Osittain vastaavalla tavalla on ehdotettu säädettäväksi esityksessä HE 201/2017 vp, joka on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä ja josta perustuslakivaliokunta on antanut lausuntonsa. Nyt esitetty säännös miehittämättömien ilma-alusten ja lennoikkien kulkuun puuttumisesta sisältää vaatimuksen suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta toimenpiteitä mitoitettaessa. Lisäksi haltuun otettu lennokki tai miehittämätön ilma-alus tulee luovuttaa viipymättä poliisille, jolloin toimivaltuuksien ajallinen ulottuvuus on rajattu. Lisäksi edellytetään, että miehittämättömän ilma-aluksen tai lennokin kulkuun puuttuvalta turvahenkilöllä on toimivaltuuksia käyttäessä oltava tehtävään nähden riittävä osaaminen ja koulutus.

Terveystarkastus ja lääkärin ilmoitusoikeus

Uudet säännökset turvahenkilöiden ja valvomohenkilöiden terveystarkastuksista ovat merkityksellisiä perustuslain henkilökohtaista koskemattomuutta ja yksityisyyden suojaa koskevien säännösten kannalta. Henkilöt osallistuisivat terveystarkastuksiin vuosittain terveydentilan varmistamiseksi. Vaatimus terveystarkastukseen osallistumisesta on rajattu koskemaan turvahenkilöitä ja valvomohenkilöstöä, joilla katotaan olevan kaikista keskeisin rooli ydin- ja säteilyturvallisuuden toteutumisen kannalta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 39/2001 vp, s. 2 edellyttänyt, että terveystarkastuksista säädettäessä tulisi käydä ilmi, jos työ- ja toimintakyvyn selvittäminen on tarpeen työn aiheuttamien vaatimusten vuoksi. Turvahenkilöiden ja ohjaamohenkilöstön työn luonne ja sen asettamat vaatimukset on katsottu sellaisiksi, että terveystarkastuksiin osallistumisesta on tarpeen säätää, jotta pystytään arvioimaan henkilöiden terveydentilan riittävyys tehtävien hoitamisen kannalta.

Pykälässä säädettäisiin myös lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta siinä tilanteessa, että hän katsoo henkilöstä perustellusta syystä olevan terveydentilansa tai käyttäytymisensä perusteella vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Terveydentilaa koskevien tietojen luovutus edellyttää lähtökohtaisesti aina henkilön suostumusta tietojen luovutukseen. Joissakin tilanteissa, kuten liikennepalveluita tai ampuma-aseita koskevassa sääntelyssä on katsottu, että henkilötietoja voitaisiin luovuttaa viranomaiselle myös ilman henkilön suostumusta. Ehdotetussa sääntelyssä on kyse tällaisesta tilanteesta. Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön tulee kuitenkin ilmoittaa henkilölle, mikäli hän aikoo käyttää tätä oikeuttaan.

Uutta sääntelyä olisi ehdotus oikeudesta ilmoituksen tekemiseen myös luvanhaltijalle. Säännös on katsottu tarpeelliseksi sen vuoksi, että asian kiireellisyydestä johtuen viranomaisella ei olisi riittävän nopeita toimintamahdollisuuksia esimerkiksi kulkuoikeuden estämiseksi. Säännöksellä pyritään suojaamaan ydin- ja säteilyturvallisuutta. Luvanhaltijan taholta ilmoituksen saaja on rajattu koskemaan luvanhaltijan vastuullista johtajaa ja hänellä olisi oikeus ryhtyä tiedon perusteella ainoastaan sellaisiin välittömiin toimenpiteisiin, joita turvallisuuden takaaminen edellyttää. Luvan-haltijalla on ydinenergialain 9 §:n mukaan jakamaton vastuu turvallisuudesta. Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön luovuttama tieto on tältä osin rajattu koskemaan vain sellaista tietoa, mikä on välttämätöntä turvallisuutta koskevien toimenpiteisiin ryhtymisen kannalta. Ilmoitus ei sisältäisi yksilöityjä terveydentilaa koskevia tietoja.

Ilmoitusoikeuden nojalla annettu tieto tulisi samalla luovutettavaksi valvoville viranomaisille, jotta viranomaiset voisivat ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin esimerkiksi henkilön tehtävään koskevaan hyväksyntään liittyen.

Perustuslain näkökulmasta tiedon antaminen luvanhaltijalle olisi aiempaa laajemman julkisen vallan, eli tässä tilanteessa turvallisuuden ylläpitämisen siirtämistä ydinlaitoksen luvanhaltijalle. Kuten alussa on todettu, perustuslakivaliokunta on katsonut, että julkisen hallintotehtävän antaminen ydinlaitokselle on tarpeellista ja tarkoituksenmukaista ja on perusteltua, että ydinlaitos itse ensivaiheessa pyrkii varmistamaan oman turvallisuutensa turva- ja valmiusjärjestelyin sekä turvallisuusmääräyksiin samoin kuin varautumaan lainvastaisen toiminnan torjumiseen tarvittaessa voimakeinoin (PeVL 1/2008 vp, s. 3).

Perustuslain esitöiden ja perustuslakivaliokunnan käytännön perusteella merkittävän julkisen vallan käyttämisenä on pidettävä itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin esimerkiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista säädettäessä pitänyt mahdollista siirtää julkisen vallan käyttöä voimakeinojen käytön muodossa muulle kuin viranomaiselle ottaen kuitenkin huomioon, että toimivaltuuksien on oltava toissijaisia viranomaisiin nähden ja muutenkin sääntelyn on täytettävä perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVL 22/2014 vp). Siten voidaan katsoa, että joidenkin perusteiltaan hyväksyttävien ja tarkasti rajattujen ja suhteellisuusperiaatteita noudattavien poikkeusten tekeminen on mahdollista.

Ehdotettua sääntelyä on pyritty rajaamaan välttämättömyys- ja suhteellisuusnäkökohdista siten, että luvanhaltijalle luovutettava tieto luovutettaisiin vain tietylle henkilölle, jolla on mahdollisuus tehdä tarvittavat toimenpiteet turvallisuuden takaamiseksi. Annettava tiedon sisältöä on rajattu siten, että se ei koskisi yksilöityä terveystietoa vaan henkilön tehtäväänsä soveltuvuutta koskevaa tietoa. Lisäksi tietoa saisi käyttää vain turvallisuuden kannalta välttämättömiin toimenpiteisiin, kuten kulkulupien epäämiseen. Tämän jälkeen mahdolliset toimenpiteet henkilön tehtävän hoitamiseen oikeuttavan luvan osalta hoidettaisiin viranomaisteitse. Koska asia koskisi

julkisen hallintotehtävän hoitamista, luvanhaltijan vastuullisen johtajan tietojen käsittelyyn sovellettaisiin julkisuuslain säännöksiä salassapidosta ja vaitiolovelvollisuudesta.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että esitys ei sisällä sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki

ydinenergilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ydinenergilain (990/1987) 3 §:n 1 momentin 6 kohta, 7 §, 7 g § :n 2 momentti sekä 7 l – 7 o § ja 23 §:n 5 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 1420/1994, 7 g §:n 2 momentti laissa 905/2017, 7 i § laeissa 342/2008, 269/2011, 410/2012 ja 905/2017, 7 l § laeissa 342/2008 ja 410/2012, 7 m ja 7 o § laeissa 342/2008 ja 861/2011, 7 n § laissa 342/2008 sekä 23 §:n 5 momentti laissa 260/2017, ja

lisätään lakiin uusi 7 i §:n 7 momentti ja 7 s–7 w § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) turvajärjestelyillä tarvittavia turvaamistoimenpiteitä ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta ja muulta ydinturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta;

7 §

Turva- ja valmiusjärjestelyt ja muut niihin verrattavat järjestelyt

Ydinenergian käytön edellytyksenä on, että turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt sekä muut järjestelyt ydinvahinkojen rajoittamiseksi ja ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta ja muulta ydinturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta ovat riittävät.

7 g §

Käytöstä poistaminen

Luvanhakijan ja luvanhaltijan tulee laatia suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi. Jollei lupaehdoissa määrätä toisin, luvanhaltijan on luvanvaraisen toiminnan kestäessä lisäksi esitettävä säännöllisesti vähintään kuuden vuoden välein ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitys työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyttäväksi.

---

7 i §

Henkilöstö

Luvanhaltijan ja luvanhakijan on varmistettava palvelukseen tai toimeksiantosuhteeseen ottamansa henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) tarkoitettulla turvallisuusselvityksellä tai turvallisuusselvitystodistuksella, jos henkilöstä voidaan mainitun lain 21 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tehdä turvallisuusselvitys. Turvallisuusselvitykset on tehtävä ennen kuin henkilölle annetaan pääsy turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettulle alueelle tai tarkoitettuun tietoon. Luvanhaltijan on myös varmistettava, että käytettävien toimittajien ja alihankkijoiden henkilöstöstä on vastaavasti tehty turvallisuusselvitys.

7 l §

Turvajärjestelyt

Luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyt ydinenergian käytön turvaamiseksi ydinlaitoksessa ja sen alueella sekä muussa paikassa tai kulkuvälineessä, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan. Turvajärjestelyjen ja niihin tehtävien muutosten on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymät.

Turvajärjestelyjen on oltava riittävät suhteessa ydinenergian käyttöön kohdistuviin uhkiin.

Turvajärjestelyistä on tiedotettava ydinlaitoksella työskenteleville ja sen alueella asioiville.

7 m §

Turvahenkilöt

Luvanhaltijalla on oltava riittävästi turvahenkilöitä, joiden tehtävänä on ydinlaitoksen sekä ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaaminen lainvastaiselta ja muulta ydinturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta.

Turvahenkilöitä on käytettävä ydinlaitoksella siitä lähtien, kun ydinlaitokselle on myönnetty rakentamislupa, ja siihen asti, kun ydinaineet on viety laitokselta pois sekä ydinjäte on viety laitokselta pois tai loppusijoitettu laitoksen alueelle. Turvahenkilöitä on käytettävä myös ydinainetta tai ydinjätettä kuljetettaessa. Muu turvahenkilöiden käyttö on kielletty.

Turvahenkilönä voi toimia ainoastaan henkilö, jolla on:

- 1) voimassa oleva yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) annetun lain 10 §:ssä tarkoitettu hyväksyntä;
  - 2) tarpeellinen koulutus voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa sekä tarvittavien voimankäyttövälineiden käyttämiseen; ja
  - 3) riittävä koulutus ja perehtyneisyys turvattavan kohteen erityisolosuhteisiin.
- Turvahenkilö tulee asunsa perusteella tunnistaa turvahenkilöksi. Asussa käytettävien merkien on selvästi erotuttava poliisin, Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien, Tullin, Rikosseuramuslaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista merkeistä ja teksteistä.

7 n §

Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet sekä toimivaltuudet

Turvahenkilön on tehtävissään noudatettava yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä säädettyjä vartioimistehtävissä noudatettavia yleisiä periaatteita ja 7 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa toimenpiteen peruste sen kohteena olevalle henkilölle tai tämän edustajalle.

Turvahenkilöllä on 7 m §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävänsä suorittamiseksi oikeus:

- 1) estää henkilön pääsy alueelle;
- 2) poistaa henkilö alueelta;
- 3) estää henkilöä osallistumasta tai puuttumasta ydinaineiden tai ydinjätteen kuljetukseen;
- 4) estää henkilöä pakenemasta;
- 5) ottaa henkilö kiinni;
- 6) tarkastaa kiinni otettu henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat;
- 7) ottaa henkilöltä ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine pois;
- 8) poistaa este;
- 9) suorittaa 7 s §:ssä tarkoitettu turvatarkastus;
- 10) suorittaa 7 s §:ssä tarkoitettu päihdetestaus;
- 11) pitää koiraa mukana siten kuin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädetään vartijan oikeudesta pitää koiraa mukana;
- 12) ottaa ilmailulain (864/2014) 2 §:n 1 momentin 21 kohdassa tarkoitettu lennokki tai 22 kohdassa tarkoitettu miehittämätön ilma-alus tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun siten kuin tämän lain 7 v §:ssä säädetään.

Toimivaltuudet ovat voimassa ydinlaitoksen alueella, jossa liikkumista ja oleskelua on poliisilain (872/2011) 9 luvun 8 §:n annettujen säännösten nojalla rajoitettu, sekä muulla ydinlaitoksen alueella, jonne kulku on rajoitettu. Toimivaltuuksia saadaan lisäksi käyttää turvattaessa ydinaineiden ja ydinjätteen kuljetuksia ja varastointia näihin välittömästi kohdistuvan uhkan torjumiseksi.

7 o §

Turvaohjesääntö

Ydinlaitoksen luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyjä koskeva turvaohjesääntö, joka on pidettävä ajan tasalla. Turvaohjesääntö on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Hyväksyntä tarvitaan myös ennen turvaohjesääntömuuttamista.

Turvaohjesäännössä on esitettävä tiedot:

- 1) riskien arvioinnista ja suojaustarpeista;
- 2) turvahenkilöistä ja turvajärjestelyistä vastaavaan organisaatioon kuuluvista muista henkilöistä;
- 3) turvajärjestelyistä vastaavan organisaation johtamisesta ja toiminnan järjestämisestä;

4) turvahenkilöiden tehtävistä ja vastuista turvajärjestelyistä vastaavassa organisaatiossa sekä turvahenkilöiltä vaadittavasta koulutuksesta;

5) turvallisuustarkastuksista ja päihdetestauksesta;

6) ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen turvaamisesta;

7) turvahenkilöille annettavasta keskeisimmästä ohjeistuksesta;

8) käytettävistä valvontavälineistä, voimankäyttövälineistä ja muusta varustuksesta;

9) turvajärjestelyihin liittyvistä harjoituksista ja voimankäyttövälineiden käyttötaidon varmistamisesta;

10) yhteistoiminnasta poliisin kanssa;

11) muista tarpeellisista järjestelyistä ydinenergian käytön turvaamiseksi.

Turvaohjesäännön hyväksymisen edellytyksenä on:

1) 1 momentissa tarkoitettujen tietojen esittäminen riittävässä laajuudessa;

2) turvajärjestelyjen oikeasuhtaisuus suhteessa ydinenergian käyttöön kohdistuviin uhkiin; ja

3) turvahenkilöiden riittävyys ja kelpoisuusvaatimusten täytyminen.

Säteilyturvakeskus voi edellyttää turvaohjesäännön muuttamista, jos ydinlaitosten turvajärjestelyjen yhdenmukaisuus tai ydin- tai säteilyturvallisuuden varmistaminen sitä edellyttää.

Säteilyturvakeskus varaa ennen turvaohjesäännön hyväksymistä ja muuttamista sisäministeriölle ja 56 §:n 3 momentissa tarkoitettulle neuvottelukunnalle tilaisuuden tulla kuulluksi, jollei se ole turvaohjesääntöön tehtävien muutosten vähäisyyden vuoksi selvästi tarpeetonta.

7 s §

Turvatarkastus ja päihdetestausta

Turvahenkilöllä on oikeus suorittaa ydinlaitoksella työskentelevän ja sen alueella asioivan henkilön sekä ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen osallistuvan henkilön turvatarkastus ydinenergian käytön turvaamiseksi. Tarkastus suoritetaan ensisijaisesti metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta käyttäen. Tarkastus voidaan suorittaa myös muulla sopivalla tavalla.

Turvahenkilöllä on lisäksi oikeus ottaa turvatarkastuksessa pois henkilön tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine. Tarkastuksen yhteydessä henkilöltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle.

Ydinlaitoksella työskentelevä ja siellä asioiva henkilö sekä ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen osallistuva henkilö on turvahenkilön pyynnöstä velvollinen suorittamaan nautitun alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävän kokeen. Kokeen tekemiseen sovelletaan, mitä pakkokeinolain 9 luvun 2 §:ssä säädetään.

Henkilö, joka kieltäytyy turvatarkastuksesta tai alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävästä kokeesta tai on päihdyttävien aineiden vaikutuksen alainen, voidaan poistaa ydinlaitoksen alueelta tai hänen osallistumisensa ydinaineiden ja ydinjätteen kuljetukseen voidaan estää.

7 t §

Voimakeinojen käyttö ja tapahtumailmoitus

Turvahenkilöllä on 7 n §:ssä tarkoitetuissa toimenpiteissä oikeus käyttää voimakeinoja. Voimakeinojen käytöstä säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:ssä.

Kiinni otettu henkilö on viipymättä luovutettava poliisille ja häneltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle.

Turvahenkilön velvollisuuteen laatia kiinniotto- tai voimankäyttötilannetta koskeva tapahtumailmoitus sekä luvanhaltijan velvollisuuteen säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset sovelletaan, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 8 §:ssä säädetään vartijan velvollisuudesta laatia tapahtumailmoitus sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan velvollisuudesta säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset. Ampuma-aseen käyttämisestä on lisäksi viipymättä ilmoitettava poliisille.

Jos turvahenkilö on työtehtävissään saanut tietoonsa rikoslain 15 luvun 10 §:n 1 momentissa mainitun jo tehdyn rikoksen, hänen on viipymättä ilmoitettava siitä poliisille. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos turvahenkilön täytyisi antaa ilmi joku mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettuista.

7 u §

Voimankäyttövälaineet

Turvahenkilön sallittuja voimankäyttövälaineita ovat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka.

Lisäksi voimankäyttövälaineiksi voidaan turvaohjesäännössä hyväksyä muita ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievempiä voimankäyttövälaineita, jos sen on ydinenergian käytön turvaamiseksi perusteltua.

7 v §

Lennoikin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Ydinvoimalaitoksen turvahenkilöillä on oikeus ottaa lennokki ja miehittämätön ilma-alus teknistä laitetta tai voimakeinoa käyttäen tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos lennokki tai miehittämätön ilma-alus saapuu oikeudetta luvanhaltijan pysyvässä käytössä olevan alueen yläpuoliseen ilmatilaan, jolle on asetettu lentokieltoalue.

Rikoslain 38 luvun 5 §:n estämättä ydinvoimalaitoksen luvanhaltijan turvahenkilö saa lyhytaikaisesti käyttää 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa teknistä laitetta, josta ei aiheudu vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille. Teknisen laitteen käytön on oltava tarpeellisessa suhteessa turvaamistoimenpiteen tarkeyteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, viestinnälle aiheutuvaan haittaan sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden. Teknistä laitetta saa käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kuin se on välttämättä tarpeen tehtävän suorittamiseksi. Toimivaltuuksia käyttävällä turvahenkilöllä tulee olla tehtävään nähden riittävä osaaminen ja koulutus.

Haltuun otettu lennokki tai miehittämätön ilma-alus on viipymättä luovutettava poliisille.

Lennoikin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta, käytön estämisestä ja haltuun ottamisesta on laadittava 7 t §:ssä tarkoitettu tapahtumailmoitus.

7 w §

Terveystarkastukset ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus

Luvanhaltijan on vuosittain työterveyshuollossa toteutettavilla lääkärintarkastuksilla varmistettava, että turvahenkilöt ja ydinvoimalaitoksen ohjaajina ydinvoimalaitoksen valvomossa työskentelevät henkilöt soveltuvat terveydentilansa puolesta tehtäviinsä. Työntekijän velvollisuudesta osallistua lääkärintarkastukseen säädetään työterveyshuoltolain 13 §:ssä.

Lääkärillä ja muulla terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä tehdä ilmoitus luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle sekä Säteilyturvakeskukselle ydinvoimalaitoksen ohjaajasta tai turvahenkilöstä, jonka hän potilastietojen ja henkilön tapaamisen perusteella katsoo perustellusta syystä olevan terveydentilansa tai käyttäytymisensä perusteella soveltumaton tehtäväänsä tai vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Ennen ilmoituksen tekemistä henkilölle on kerrottava oikeudesta ilmoituksen tekemiseen ja terveydentilan vaikutuksesta ydin- ja säteilyturvallisuuden kannalta kriittisissä tehtävissä osallistuvan toimintakykyyn.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa voidaan antaa tieto ainoastaan siitä:

1) että ilmoituksen kohteena oleva henkilö ei mahdollisesti ole soveltuva tehtäväänsä tai että hän voi olla vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle; ja

2) mitä lisätoimenpiteitä lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö ehdottaa terveydentilan tai siitä tehtävään aiheutuvien vaikutusten tarkemmaksi selvittämiseksi.

Luvanhaltijan vastuullinen johtaja saa käyttää ilmoituksessa annettua tietoa ainoastaan välittömien ydin- tai säteilyturvallisuuden edellyttämien toimenpiteiden suorittamiseen.

Tieto voidaan toimittaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa. Luvanhaltijan on varmistettava, että Säteilyturvakeskuksella on tieto ilmoituksesta. Säteilyturvakeskus ilmoittaa turvahenkilöä koskevasta ilmoituksesta poliisille.

23 §

Lupahakemuksen käsitteleminen

Edellä 4 momentissa tarkoitettua hanketta koskeva lupahakemus saatetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään. Kuulutus julkaistaan myös kunnissa kuntalain (410/2015) 108 §:n mukaisesti. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuskelle on lisäksi varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen hakemuksesta. Rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät, voi esittää mielipiteensä hakemuksesta.

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 20 .

2.

Laki

turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 21 §:n 1 momentin 5 kohta seuraavasti:

21 §

Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksianto-tehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

5) osallistuu ydinaineen kuljetukseen taikka pääsee ydinlaitokseen tai pääsemällä ydinlaitoksen rakentamisalueelle tai muutoin osallistumalla ydinlaitoksen suunnitteluun tai rakentamiseen saa tietoja ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä taikka pääsee ydinaineen käyttö- tai varastointitilaan tai sellaiseen säteilylähteen käyttöpaikkaan tai varastointitilaan, jossa sijaitsevien radioaktiivisten aineiden määrä vastaa säteilylainsäädännössä tarkoitettua korkea-aktiivisen umpilähteen aktiivisuustasoa tai on sitä korkeampi;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Helsingissä päivänä _____ kuuta 20 ____

1.

Laki

ydinenergiain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ydinenergiain (990/1987) 3 §:n 1 momentin 6 kohta, 7 §, 7 g § :n 2 momentti sekä 7 l – 7 o § ja 23 §:n 5 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 1420/1994, 7 g §:n 2 momentti laissa 905/2017, 7 i § laeissa 342/2008, 269/2011, 410/2012 ja 905/2017, 7 l § laeissa 342/2008 ja 410/2012, 7 m ja 7 o § laeissa 342/2008 ja 861/2011, 7 n § laissa 342/2008 sekä 23 §:n 5 momentti laissa 260/2017, ja

lisätään lakiin uusi 7 i §:n 7 momentti ja 7 s–7 w § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) *turvajärjestelyillä* ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta toiminnalta tarvittavia toimenpiteitä ydinlaitoksessa, sen alueella, muussa paikassa tai kulkuvälineessä, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan;

6) turvajärjestelyillä tarvittavia turvaamistoimenpiteitä ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta ja muulta ydinturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta;

7 §

7 §

Turva- ja valmiusjärjestelyt ja muut niihin verrattavat järjestelyt

Turva- ja valmiusjärjestelyt ja muut niihin verrattavat järjestelyt

Ydinenergian käytön edellytyksenä on, että turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt sekä muut järjestelyt ydinvahinkojen rajoittamiseksi ja ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta toiminnalta ovat riittävät.

Ydinenergian käytön edellytyksenä on, että turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt sekä muut järjestelyt ydinvahinkojen rajoittamiseksi ja ydinenergian käytön turvaamiseksi lainvastaiselta ja muulta ydinturvallisuutta

vaarantavalta luvattomalta toiminnalta ovat riittävät.

7 g §

Käytöstä poistaminen

Luvanhakijan ja luvanhaltijan tulee laatia suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi. Jollei lupaehdoissa määrätä toisin, luvanhaltijan on luvanvaraisen toiminnan kesäessä lisäksi esitettävä säännöllisesti vähintään kuuden vuoden välein ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitys Säteilyturvakeskuksen arvioitavaksi.

Kun ydinlaitoksen käyttö on lopetettu, luvanhaltijalla on velvollisuus huolehtia siitä, että ydinlaitos poistetaan käytöstä 20 a §:n mukaisen luvan ehtojen, turvallisuusvaatimusten ja Säteilyturvakeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

Suunnitelmiin sisällytettävistä selvityksistä ja asiakirjojen toimittamisesta sekä suunnitelmien käsittelystä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella

7 i §

Henkilöstö

Luvanhaltijan on nimettävä henkilöt, joiden vastuulla on huolehtia ydinlaitoksen valmiusjärjestelyistä, turvajärjestelyistä ja ydinmateriaalivalvonnasta. Vastuuhenkilöksi ja hänen varahenkilökseen voidaan nimetä vain Säteilyturvakeskuksen kunkin tehtävän osalta erikseen hyväksymät henkilöt.

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että edellä tarkoitetut henkilöt ovat tässä tehtävässään sellaisessa asemassa, että heillä on riittävä toimivalta ja tosiasiallinen mahdollisuus kantaa heille osoitettu vastuu.

Luvanhaltijan on järjestettävä riittävä koulutus ydinturvallisuuteen liittyviä tehtäviä hoitavan henkilöstönsä asiantuntemuksen ja taitojen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Luvanhaltijan on varmistettava, että toimittajalla ja alihankkijalla, joiden toiminnalla on

7 g §

Käytöstä poistaminen

Luvanhakijan ja luvanhaltijan tulee laatia suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi. Jollei lupaehdoissa määrätä toisin, luvanhaltijan on luvanvaraisen toiminnan kesäessä lisäksi esitettävä säännöllisesti vähintään kuuden vuoden välein ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitys työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyttäväksi.

7 i §

Henkilöstö

Luvanhaltijan ja luvanhakijan on varmistettava palvelukseen tai toimeksiantosuhteeseen ottamansa henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus turvallisuusselvityslain (726/2014) tarkoitetulla turvallisuusselvityksellä tai turvallisuusselvitystodistuksella, jos henkilöstä voidaan mainitun lain 21 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tehdä turvallisuusselvitys. Turvallisuusselvitykset on tehtävä ennen kuin henkilölle annetaan pääsy turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetulle alueelle tai tarkoitettuun tietoon. Luvanhaltijan on myös varmistettava, että käytettävien toimittajien ja alihankkijoiden henkilöstöstä on vastaavasti tehty turvallisuusselvitys.

vaikutusta luvanhaltijan ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen, on riittävä, tehtäviin soveltuva, ammattitaitoinen ja koulutettu henkilöstö.

71 §

Turvajärjestelyt

Ydinennergian käytön turvajärjestelyjen tulee perustua ydinennergian käyttöön kohdistuviin uhkakuviin ja suojaustarpeiden analyysiin.

Ydinlaitoksella on oltava turvajärjestelyjen suunnitteluun ja toimeenpanoon koulutettuja turvahenkilöitä (turvaorganisaatio). Ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinmateriaalin tai ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaamiseksi on oltava turvahenkilöitä.

Turvaorganisaation ja turvahenkilöiden tehtävät ja koulutusvaatimukset on määriteltävä ja heillä on oltava käytössään tehtävien mukaiset valvontavälineet, viestintävälineet, suojavälineet ja voimankäyttövälineet.

Voimankäyttövälineet tulee suhteuttaa uhkakuviin ja suojaustarpeisiin siten, että ne soveltuvat tarkoitukseensa.

Ydinlaitoksen säännönmukaiseen turvavalvontaan kuuluvista toimenpiteistä tulee asianmukaisesti tiedottaa ydinlaitoksella työskenteleville ja sen alueella muuten asioiville.

7 m §

Turvavalvonta

Turvaorganisaatioon kuuluva saa suorittaa ydinlaitoksella työskentelevän tai sen alueella muuten asioivan henkilön turvatarkastuksen, jossa metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen tarkastetaan, ettei henkilöllä ole mukanaan esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen. Tavarat tai henkilö saadaan tarpeen vaatiessa tarkastaa myös muulla sopivalla tavalla. Tarkastuksen yhteydessä henkilöltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei

71 §

Turvajärjestelyt

Luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyt ydinennergian käytön turvaamiseksi ydinlaitoksessa ja sen alueella sekä muussa paikassa tai kulkuvälineessä, jossa ydinennergian käyttöä harjoitetaan. Turvajärjestelyjen ja niihin tehtävien muutosten on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymät.

Turvajärjestelyjen on oltava riittävät suhteessa ydinennergian käyttöön kohdistuviin uhkiin.

Turvajärjestelyistä on tiedotettava ydinlaitoksella työskenteleville ja sen alueella asioiville.

7 m §

Turvahenkilöt

Luvanhaltijalla on oltava riittävästi turvahenkilöitä, joiden tehtävänä on ydinlaitoksen sekä ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaaminen lainvastaiselta ja muulta ydinturvallisuutta vaarantavalta luvattomalta toiminnalta.

Turvahenkilöitä on käytettävä ydinlaitoksella siitä lähtien, kun ydinlaitokselle on myönnetty rakentamislupa, ja siihen asti, kun ydinaineet on viety laitokselta pois sekä ydinjäte on viety laitokselta pois tai loppusijoitettu laitoksen alueelle. Turvahenkilöitä on käytet-

Voimassa oleva laki

siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle hänen poistuessaan alueelta.

Ydinlaitoksen turvaamisen varmistamiseksi on ydinlaitoksella työskentelevä tai siellä asoiva henkilö velvollinen turvaorganisaatioon kuuluvan pyynnöstä suorittamaan alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävän kokeen. Koe tehdään siten kuin pakkokeinolain (806/2011) 9 luvun 2 §:ssä säädetään. Työntekijän velvollisuudesta esittää huumausainetestiä koskeva todistus säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa

Henkilö, joka kieltäytyy 1 momentin mukaisesta tarkastuksesta, 2 momentin mukaisesta alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävästä kokeesta tai on päihdyttävien aineiden vaikutuksen alainen, voidaan poistaa ydinlaitoksen alueelta.

7 n §

Varautuminen lainvastaisen toiminnan torjumiseen

Turvaorganisaation varautumisesta lainvastaisen toiminnan torjumiseen määrätään tarkemmin ydinlaitoksen turvaohjesäännössä, jonka vahvistaa Säteilyturvakeskus sisäasiainministeriötä ja 56 §:n 3 momentissa tarkoitettua neuvottelukuntaa kuultuaan.

Turvaohjesäännössä on määrättävä ainakin:

1) miten turvaorganisaatiota johdetaan ja miten sen toiminta on järjestetty;

2) minkälainen varustus ja minkälaisia voimankäyttövälineitä turvaorganisaatiolla on; sekä

3) milloin hälytetään poliisi ja miten vastuu siirretään turvaorganisaatiolta poliisiviranomaiselle poliisin saavuttua paikalle.

Turvahenkilöltä edellytettävän koulutuksen perusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Turvaohjesäännössä määrätään erikoiskoulutuksesta ottaen erityisesti huomioon varustuksen ja voimankäyttövälineiden käytössä vaadittava taitotaso ja sen osoittaminen.

Ehdotus

tävä myös ydinainetta tai ydinjätettä kuljettaessa. Muu turvahenkilöiden käyttö on kielletty.

Turvahenkilönä voi toimia ainoastaan henkilö, jolla on:

1) voimassa oleva yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) annetun lain 10 §:ssä tarkoitettu hyväksyntä;

2) tarpeellinen koulutus voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa sekä tarvittavien voimankäyttövälineiden käyttämiseen; ja

3) riittävä koulutus ja perehtyneisyys turvattavan kohteen erityisolosuhteisiin.

Turvahenkilö tulee asunsa perusteella tunnistaa turvahenkilöksi. Asussa käytettävien merkkien on selvästi erotettava poliisin, Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien, Tullin, Rikosseuraamuslaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista merkeistä ja teksteistä.

7 n §

Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet sekä toimivaltuudet

Turvahenkilön on tehtävissään noudatettava yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä säädettyjä vartioimistehtävissä noudatettavia yleisiä periaatteita ja 7 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa toimenpiteen peruste sen kohteena olevalle henkilölle tai tämän edustajalle.

Turvahenkilöllä on 7 m §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävänsä suorittamiseksi oikeus:

1) estää henkilön pääsy alueelle;

2) poistaa henkilö alueelta;

3) estää henkilöä osallistumasta tai puuttumasta ydinaineiden tai ydinjätteen kuljetukseen;

4) estää henkilöä pakenemasta;

5) ottaa henkilö kiinni;

6) tarkastaa kiinni otettu henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat;

7) ottaa henkilöltä ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine pois;

8) poistaa este;

9) suorittaa 7 s §:ssä tarkoitettu turvatarkastus;

10) suorittaa 7 s §:ssä tarkoitettu päihdetestaus;

11) pitää koiraa mukana siten kuin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa säädetään vartijan oikeudesta pitää koiraa mukana;

12) ottaa ilmailulain (864/2014) 2 §:n 1 momentin 21 kohdassa tarkoitettu lennokki tai 22 kohdassa tarkoitettu miehittämätön ilma-alus tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun siten kuin tämän lain 7 v §:ssä säädetään.

Toimivaltuudet ovat voimassa ydinlaitoksen alueella, jossa liikkumista ja oleskelua on poliisilain (872/2011) 9 luvun 8 §:n annettujen säännösten nojalla rajoitettu, sekä muualla ydinlaitoksen alueella, jonne kulku on rajoitettu. Toimivaltuuksia saadaan lisäksi käyttää turvattaessa ydinaineiden ja ydinjätteen kuljetuksia ja varastointia näihin välittömästi kohdistuvan uhkan torjumiseksi.

7 o §

Voimakeinojen käyttö

Turvahenkilöllä on 7 l ja 7 m §:ssä tarkoitettussa turvaamistehtävässään oikeus välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon ehkäisemiseksi, henkilön pääsyn estämiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, pakenemisen estämiseksi, kiinniottamiseksi, kiinniotetun tarkastamiseksi, esineen tai aineen poisottamiseksi sekä esteen poistamiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Tämän lain nojalla tapahtuva voimakeinojen käyttö on rajoitettava ydinlaitoksella alueelle, jolle kulku on rajoitettu ja valvottu sekä ydinmateriaalin ja ydinjätteen kuljetus- ja varastointitoimintoja turvattaessa uhkiin, jotka kohdistuvat välittömästi näihin toimintoihin. Kiinni otettu henkilö ja häneltä mahdollisesti pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille.

Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon suojaustarpeen tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus,

7 o §

Turvaohjesääntö

Ydinlaitoksen luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyjä koskeva turvaohjesääntö, joka on pidettävä ajan tasalla. Turvaohjesäännön on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Hyväksyntä tarvitaan myös ennen turvaohjesäännön muuttamista.

Turvaohjesäännössä on esitettävä tiedot:

- 1) riskien arvioinnista ja suojaustarpeista;
- 2) turvahenkilöistä ja turvajärjestelyistä vastaavaan organisaatioon kuuluvista muista henkilöistä;
- 3) turvajärjestelyistä vastaavan organisaation johtamisesta ja toiminnan järjestämisestä;
- 4) turvahenkilöiden tehtävistä ja vastuista turvajärjestelyistä vastaavassa organisaatiossa sekä turvahenkilöiltä vaadittavasta koulutuksesta;
- 5) turvallisuustarkastuksista ja päihdetestauksesta;
- 6) ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen turvaamisesta;
- 7) turvahenkilöille annettavasta keskeisimmästä ohjeistuksesta;

Voimassa oleva laki

käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.

Turvahenkilöiden tulee olla koulutettuja voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin ja niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa.

Poliisilain (872/2011) 2 luvun 17 §:n 3 momentissa säädetään poliisimiestä tilapäisesti avustavan henkilön oikeudesta voimakeinojen käyttöön. (22.7.2011/861)

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Ehdotus

8) käytettävistä valvontavälineistä, voimankäyttövälineistä ja muusta varustuksesta;

9) turvajärjestelyihin liittyvistä harjoituksista ja voimankäyttövälineiden käyttötaidon varmistamisesta;

10) yhteistoiminnasta poliisin kanssa;

11) muista tarpeellisista järjestelyistä ydinenergian käytön turvaamiseksi.

Turvaohjesäännön hyväksymisen edellytyksenä on:

1) 1 momentissa tarkoitettujen tietojen esittäminen riittävässä laajuudessa;

2) turvajärjestelyjen oikeasuhtaisuus suhteessa ydinenergian käyttöön kohdistuviin uhkisiin; ja

3) turvahenkilöiden riittävyys ja kelpoisuusvaatimusten täyttyminen.

Säteilyturvakeskus voi edellyttää turvaohjesäännön muuttamista, jos ydinlaitosten turvajärjestelyjen yhdenmukaisuus tai ydin- tai säteilyturvallisuuden varmistaminen sitä edellyttää.

Säteilyturvakeskus varaa ennen turvaohjesäännön hyväksymistä ja muuttamista sisäministeriölle ja 56 §:n 3 momentissa tarkoitettulle neuvottelukunnalle tilaisuuden tulla kuuluksi, jollei se ole turvaohjesääntöön tehtävien muutosten vähäisyyden vuoksi selvästi tarpeetonta.

7 s §

Turvatarkastus ja päihdetestaus

Turvahenkilöllä on oikeus suorittaa ydinlaitoksella työskentelevän ja sen alueella asioivan henkilön sekä ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen osallistuvan henkilön turvatarkastus ydinenergian käytön turvaamiseksi. Tarkastus suoritetaan ensisijaisesti metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta käyttäen. Tarkastus voidaan suorittaa myös muulla sopivalla tavalla.

Turvahenkilöllä on lisäksi oikeus ottaa turvatarkastuksessa pois henkilön tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine. Tarkastuksen yhteydessä henkilöltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle.

Ydinlaitoksella työskentelevä ja siellä asioiva henkilö sekä ydinaineiden tai ydinjätteen kuljetukseen osallistuva henkilö on turvahenkilön pyynnöstä velvollinen suorittamaan nautitun alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävän kokeen. Kokeen tekemiseen sovelletaan, mitä pakkokeinolain 9 luvun 2 §:ssä säädetään.

Henkilö, joka kieltäytyy turvatarkastuksesta tai alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävästä kokeesta tai on päihdyttävien aineiden vaikutuksen alainen, voidaan poistaa ydinlaitoksen alueelta tai hänen osallistumisensa ydinaineiden ja ydinjätteen kuljetukseen voidaan estää.

7 u §

Voimankäyttövälineet

Turvahenkilön sallittuja voimankäyttövälineitä ovat ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka.

Lisäksi voimankäyttövälineiksi voidaan turvaohjesäännössä hyväksyä muita ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievempiä voimankäyttövälineitä, jos sen on ydinenergian käytön turvaamiseksi perusteltua.

7 v §

Lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Ydinvoimalaitoksen turvahenkilöillä on oikeus ottaa lennokki ja miehittämätön ilma-alus teknistä laitetta tai voimakeinoa käyttäen tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos lennokki tai miehittämätön ilma-alus saapuu oikeudetta luvanhaltijan pysyvässä käytössä olevan alueen yläpuoliseen ilmatilaan, jolle on asetettu lento-kieltoalue.

Rikoslain 38 luvun 5 §:n estämättä ydinvoimalaitoksen luvanhaltijan turvahenkilö saa lyhytaikaisesti käyttää 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa teknistä laitetta, josta ei aiheudu vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille. Teknisen laitteen käytön on oltava tarpeellisessa suhteessa turvaamistoimenpiteen tärkeyteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, viestinnälle aiheutuvaan haittaan sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden. Teknistä laitetta saa käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kuin se on välttämättä tarpeen tehtävän suorittamiseksi. Toimivaltuuksia käyttävällä turvahenkilöllä tulee olla tehtävään nähden riittävä osaaminen ja koulutus.

Haltuun otettu lennoki tai miehittämätön ilma-alus on viipymättä luovutettava poliisille.

Lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta, käytön estämisestä ja haltuun ottamisesta on laadittava 7 t §:ssä tarkoitettu tapahtumailmoitus.

7 w §

Terveystarkastukset ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus

Luvanhaltijan on vuosittain työterveyshuollossa toteutettavilla lääkärintarkastuksilla varmistuttava, että turvahenkilöt ja ydinvoimalaitoksen ohjaajina ydinvoimalaitoksen valvomossa työskentelevät henkilöt soveltuvat terveydentilansa puolesta tehtäviinsä. Työntekijän velvollisuudesta osallistua lääkärintarkastukseen säädetään työterveyshuoltolain 13 §:ssä.

Lääkärillä ja muulla terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitetulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä tehdä ilmoitus luvanhaltijan vastuulliselle johtajalle sekä Säteilyturvakeskukselle ydinvoimalaitoksen ohjaajasta tai turvahenkilöstä, jonka hän potilastietojen ja henkilön tapaamisen perusteella katsoo perustellusta syystä olevan terveydentilansa tai käyttäytymisensä perusteella soveltumaton tehtäväänsä

tai vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Ennen ilmoituksen tekemistä henkilölle on kerrottava oikeudesta ilmoituksen tekemiseen ja terveydentilan vaikutuksesta ydin- ja säteilyturvallisuuden kannalta kriittisissä tehtävissä osallistuvan toimintakykyyn.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa voidaan antaa tieto ainoastaan siitä:

1) että ilmoituksen kohteena oleva henkilö ei mahdollisesti ole soveltuva tehtäväänsä tai että hän voi olla vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle; ja

2) mitä lisätoimenpiteitä lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö ehdottaa terveydentilan tai siitä tehtävään aiheutuvien vaikutusten tarkemmaksi selvittämiseksi.

Luvanhaltijan vastuullinen johtaja saa käyttää ilmoituksessa annettua tietoa ainoastaan välittömien ydin- tai säteilyturvallisuuden edellyttämien toimenpiteiden suorittamiseen.

Tieto voidaan toimittaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa. Luvanhaltijan on varmistettava, että Säteilyturvakeskuksella on tieto ilmoituksesta. Säteilyturvakeskus ilmoittaa turvahenkilöä koskevasta ilmoituksesta poliisille.

23 §

Lupahakemuksen käsitteleminen

Edellä 4 momentissa tarkoitettua hanketta koskevan lupahakemuksen vireilletulosta on tiedotettava kuulutuksella, joka julkaistaan lupaviranomaisen ja kuntien internetsivuilla. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on lisäksi varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen hakemuksesta. Rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät, voi esittää mielipiteensä hakemuksesta.

23 §

Lupahakemuksen käsitteleminen

Edellä 4 momentissa tarkoitettua hanketta koskeva lupahakemus saatetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään. Kuulutus julkaistaan myös kunnissa kuntalain (410/2015) 108 §:n mukaisesti. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on lisäksi varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen hakemuksesta. Rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät, voi esittää mielipiteensä hakemuksesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

2.

Laki

turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 21 §:n 1 momentin 5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Eesitys

21 §

21 §

Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

5) osallistuu ydinaineen kuljetukseen taikka pääsee ydinlaitokseen tai pääsemällä ydinlaitoksen rakentamisalueelle saa tietoja ydinlaitoksen turvallisuuden vaikuttavista tekijöistä taikka pääsee ydinaineen käyttö- tai varastointitilaan tai sellaiseen säteilylähteen käyttöpaikkaan tai varastointitilaan, jossa sijaitsevien radioaktiivisten aineiden määrä vastaa säteilylainsäädännössä tarkoitettua korkeaaktiivisen umpilähteen aktiivisuustasoa tai on sitä korkeampi;

5) osallistuu ydinaineen kuljetukseen taikka pääsee ydinlaitokseen tai pääsemällä ydinlaitoksen rakentamisalueelle tai muutoin osallistumalla ydinlaitoksen suunnitteluun tai rakentamiseen saa tietoja ydinlaitoksen turvallisuuden vaikuttavista tekijöistä taikka pääsee ydinaineen käyttö- tai varastointitilaan tai sellaiseen säteilylähteen käyttöpaikkaan tai varastointitilaan, jossa sijaitsevien radioaktiivisten aineiden määrä vastaa säteilylainsäädännössä tarkoitettua korkeaaktiivisen umpilähteen aktiivisuustasoa tai on sitä korkeampi;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .